

T. C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE KADINLARIN KURUMSAL SİYASETE KATILIMI:
SİYASİ TARİHİNDE GELDİĞİMİZ NOKTAYA
CHP VE MHP PENCERESİNDEN BAKIŞ

Yüksek Lisans Tezi

Sahibe Bahar ALBAN

Ankara - 2015

**T. C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE' DE KADINLARIN KURUMSAL SİYASETE KATILIMI:
SİYASİ TARİHİNDE GELDİĞİMİZ NOKTAYA
CHP VE MHP PENCERESİNDEN BAKIŞ**

Yüksek Lisans Tezi

Sahibe Bahar ALBAN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Hayriye ÖZEN

Ankara - 2015

KABUL VE ONAY

Sahibe Bahar ALBAN tarafından hazırlanan Türkiye'de Kadınların Kurumsal Siyasete Katılımı;Siyasi Tarihinde Geldiğimiz Noktaya CHP ve MHP Penceresinden Bakış 30/11/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Başkan İmza

Doç. Dr. Savaş Zafer Şahin,

Danışman İmza

Doç. Dr. Hayriye ÖZEN

Üye İmza

Doç. Dr. Filiz KARTAL

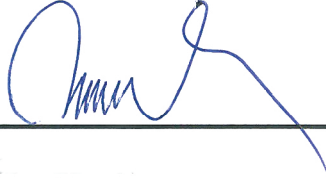
ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Tarih İmza 07/09/2015

Sahibe Bahar ALBAN

ÖZET

(ALBAN Sahibe Bahar). (Türkiye'de Kadınların Kurumsal Siyasete Katılımı; Siyasi Tarihinde Geldiğimiz Noktaya CHP ve MHP Penceresinden Bakış), (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, (2015).

Türkiye’de kadınların siyasete katılması ve daha çok temsil edilebilmesi sorunu giderek daha çok konuşulmakta ve beklendik ölçüde olmasa da olumlu gelişmeler görülmektedir. Bu çalışmanın ana konusu; Türkiye'de kadınların kurumsal ya da parlamenter siyaset alanında, geldiği noktaya Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi üst düzey yöneticilerinin bakış açılarının belirlenmesidir.

Kadınların siyasal yaşama katılımı hiç kuşku yok ki siyasal partilerle sınırlı değildir. Demokratik toplumlarda, yurttaşların başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere, yerelde, mahalle ölçeğinden başlayarak a ve siyasi yaşama katılımları önemsenmekte, desteklenmekte ve gelişmektedir. Ancak, bu çalışmanın odağı kadınların kurumsal siyasete katılımıdır. , Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi içinde karar organlarında yer alan üyelerin; kadın kollarına, kadınların siyasette yeterince yer alamamasına, kadın kotasına, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan engellere bakış açıları ile bu sorunlara ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir.

İncelemede elde edilen ana bulgular şu şekildedir; kadın kollarının kadınların siyasal yaşama katılımını olumlu etkilediği düşünülmektedir. “Annelik ve çocuğun bakım sorumluluğu”, ev içi ortak yaşamın gereği olan “günlük işler” ve siyasetin sürdürülüş biçiminden kaynaklı “seyahatler”, “uzun süreli çalışmalar”, “günün geç saatlerine sarkan ve dolaylı olarak ev içi erkek egemen ve çevresel toplumsal baskılar” engelleyici unsurlar olarak sıralanmaktadır. Ataerkil yapıya, eğitim sorunlarına ve kadınların ekonomik güçlerinin, özgürlüklerinin yeterli olmamasına vurgu yapmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Siyaset, kadın, toplumsal cinsiyet

ABSTRACT

(ALBAN Sahibe Bahar). (Women Participation At Institutional Politics In Turkey; A Look to the Point Reached in Political History from the PRP and NMP Perspective Masters Thesis), Ankara, (2015).

In Turkey the problem of participation and increasing representation of women in politics became more discussed and although not as expected, there are still positive developments.

The main topic of this study is the determination of the point of view of the chief executives of Republican People's Party and Nationalist Movement Party on the women's standing point reached in the area of institutional or parliamentary politics in Turkey. There is no doubt that women's participation in political life is not limited to political parties. In democratic societies, the importance given to participation of citizens to political life is supported and developed by Non-Governmental Organizations to local neighborhood in scale. However, the focus of this study is the participation of women at institutional politics.

The perspectives of members of the decision-maker bodies of Republican People's Party and Nationalist Movement Party on the women's branches, insufficiently taking part in politics, women's quota, the obstacles arising from gender roles and the assessments of these issues are examined as well.

The main findings of the analysis are: The effects of women's branches on women participation at political life are considered as positive. "Maternity and child care responsibility", "daily jobs" necessary for in-house symbiosis and "journeys" originated from the continuation of the politics, "over-time working", "indirect domestic male-dominated and environmental social pressures due to working after day light" are sorted as obstructing components. Study emphasizes the patriarchal structure, educational issues and insufficiency of women's economic power and freedom.

PRP and NMP which have parliamentary groups in TNGA agreed to support this study. Face to face interviews were conducted with total 10 members who are considered as they duly represent CEC members of these two radical political parties.

Keywords: Politics, woman, gender

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
GRAFİKLER LİSTESİ	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TOPLUMSAL CİNSİYET VE ERKEK EGEMEN TOPLUM	5
1.1. Toplumsal Cinsiyet Kavram.....	5
1.2. Hegemonik Erkek.....	8
1.3. Ataerkil İktidar Yapısı.....	10
1.4. Ataerkilliğin Zihniyet Olarak Korunma Nedenleri.....	12
1.5. Ekonomik Sistemden Doğan Politik Cinsiyet Ayrımcılık.....	13
1.6. Erkek Zihniyetinden, Kadının Politikaya Katılımına Bakış.....	13
1.7. Siyasette Cinsiyet Eşitliğinde Erkek Katılımının Rolü.....	15

İKİNCÜ BÖLÜM

2.TÜRKİYE'DE KADININ SİYASETE KATILIMI	21
2.1.Türkiye'de Kadının Siyasete Katılım Süreci.....	21
2.1.1.Osmanlı Dönemi.....	26
2.1.2.Cumhuriyet Dönemi.....	27
2.1.3. Kadının Siyasette Etkin Rol Almasının Önündeki Engeller	28
2.1.4. Siyasi Partilerde Kadın Kolları	38
2.1.5. Yerel Siyaset ve Kadın Meclisleri	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KADINLARIN KURUMSAL SİYASETE KATILIMI: CHP ve MHP.....	41
3. 3. Türkiye’de Kadınları Kurumsal Siyasete Katılımı: CHP ve MHP Penceresinden Bakış.....	42
3.3.1 . CHP' nin MYK Üyelelerinin Bakış Açılar.....	42
3.3.2. MHP' nin MYK Üyelerinin Bakış Açıları.....	48
3.3.3.CHP ve MHP MYK Üyelerinin görüşlerine ilişkin karşılaştırmalı bir değerlendirme.....	52
SONUÇ.....	52
KAYNAKÇA.....	60
EKLER.....	67
ÖZGEÇMİŞ.....	69

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. “Kadınlar hayatın her alanında erkeklerle eşit fırsatlara sahip olmalıdır” Cümlesine Katılma Oranları	15
Tablo 2. 1999 Yerel Seçim Sonuçlarına Göre Kadın Temsilcilerin Oranı.....	22
Tablo 3. 2004 Yerel Seçim Sonuçlarına Göre Kadın Temsilcilerin Oranı.....	13
Tablo 4. Seçim Yılı ve Cinsiyete Göre Milletvekili Sayısı ve Meclis'teki Temsil Oranı	24
Tablo 5. Türkiye’de Yıllara Göre Kadın İstihdamı.....	35

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Seçim Yılları ve Meclise Giren Kadın Temsilci Oranları.....	24
---	----

GİRİŞ

Dünya genelinde kadınlar hakları için uzun yıllardır mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Genel olarak kamusal alan erkek, özel alan ise kadınlara özdeşleştirilmektedir. Toplumsal cinsiyet algısıyla kadınlar daha çok ev içindeki rolleri ve çocuk yetiştirme alanına sıkıştırılmakta, eğitimden çalışma yaşamına, ekonomik özgürlükten siyasete güçlü bir biçimde katılabilmeye kadar bir dizi sorunla karşılaşmakta ve engellenmektedir. Böylece kadınlar genellikle hem idari yaşamda hem de sosyal yaşamda erkeklerin gerisinde kalmaktadır. Toplumlarda demokrasinin tam olarak uygulanabilmesi için, herkesin seçme ve seçilme hakkına sahip olması, bu hakkı kullanabilmesi, bireylerin ve grupların eşit şekilde temsil edilmesi gerekmektedir.

Kadınların toplumsal hayata aktif olarak katılabilme mücadelesi aynı zamanda demokrasinin gelişmesi, ulusal ve uluslararası düzeyde hukuki kazanımlar ve bu kazanımların uygulamaya geçirilebilmesi süreciyle birlikte gelişmektedir. Günümüzde kadınların toplumsal hayatın her alanında ve siyasal yaşama katılımlarında öncelikle ulusal ve uluslararası sözleşmeler bağlamında kazanımları olmakla birlikte uygulamada sorunlar devam etmektedir.

Ülkemizde, Osmanlı İmparatorluğu zamanında 19. Yüzyılda batılılaşma hareketleriyle birlikte kadınların toplumsal yaşama katılmasıyla ilgili ilk kıyırdanışlar başlamıştır. Tanzimat ile başlayıp II. Meşrutiyet'e kadar giden dönemde, daha öncekine oranla önemli bir ilerleme sayılabilecek bazı hakların tanındığı ve kadının statüsünün tartışma konusu edildiği görülür; 1856 Arazi kanunu "kız evlatların babalarından kalan topraklar üzerinde erkek kardeşler gibi veraset hakkına sahip olmalarını" tanımakta; kölelik ve cariyelik kaldırılmakta, kadınlara sınırlı da olsa eğitimden yararlanma olanağı tanımakta ve kılık kıyafet, sokağa çıkma gibi fermanlarla düzenlenen sosyal yaşantıda, bir hoş görü hakim olmaya başlamaktadır (Tekeli, 1982:195-196)

Milli Mücadele dönemine gelindiğinde, Türk kadını bağımsızlık savaşına aktif olarak destek vermiştir. Erkeklerle birlikte cephede savaşmış, kimi zaman silah taşımış, işgal güçlerine karşı protestolara katılmış, dernekler kurmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra, Ülkemizde sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik alanlarda önemli reformlar

yapılmış, gerek batıdaki kadın hakları adına gelişmeler, gerekse Osmanlı döneminden itibaren başlayan kadın hareketinden ötürü yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde de kadınlar sosyal ve siyasal hakları için mücadele etmeye devam etmişlerdir. Kadınlar mücadeleye devam ederken kadın haklarına ilişkin ilk gelişme, 1926 tarihinde **Medeni Kanunu'nun** kabulü ile olmuştur. Bu kanunla tek eşlilik, miras, boşanma ve velayet konularında kadın erkek eşitliği sağlanmış, kadınların erkeklerle beraber eşit eğitim, toplumsal hayata katılım ve idari görevde bulunabilmelerinin önü açılmıştır. Medeni Kanunu'nun kabulü ile toplumsal hayatta kadının önünü açmaya yönelik büyük bir adım atılmış olsa da kadınlar siyasal haklardan yoksun konumda olmaya devam etmişlerdir.

Türk kadını 1930'da yerel seçimlerde, 1934'te ise genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir. 1935 seçimlerinde %4.5'lük bir oranla on sekiz kadın milletvekili TBMM'ne girmeyi başarmıştır. Cumhuriyetin başta Medeni Kanun olmak üzere kuruluş aşamasındaki temel kanunları kadın haklarının gelişmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bugün gelinen noktada, hukuksal alandaki kazanımlar Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle de büyük gelişme kaydetmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadın haklarının geliştirilmesi ve korunması bağlamında yalnızca yasal alanda verilmiş hakların yeterli olmadığı açıktır. Hukuksal kazanımların en somutlarından birisi "**Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin**" (CEDAW) imzalanmış olmasıdır. Bu antlaşmayı Türkiye 1985 yılında imzalamış olup 1986 yılında da yürürlüğü koymuştur.

Bugün dünya genelinde ekonomik varlıklar, çoğunlukla erkeklerin kontrolindedir. Dolayısıyla erkekler, kadınların eşitlik talepleri için gerek duyulan pek çok kaynağı kontrol altında tutmaktadır. Bu durumda, toplumsal cinsiyet eşitliğine erkeklerin katılımı, kadınların eşitlik taleplerine kaynak aktarımının sağlanması ve söz konusu kaynakların yeniden dağılımının kadınlarla erkekler arasında eşit biçimde yapılandırılması açılarından önemlidir (Sayer, 2011: 25).

Yukarıdaki gerçekliklerden yola çıkacak olursak, siyasi partilerin yönetim kadrolarında yer alan kişilerin siyasete, kadın katılımının önündeki engellere bakış açıları çok büyük önem arz etmektedir. Araştırmanın temelini teşkil eden üçüncü bölümde, CHP ve MHP MYK üyelerinin bakış açılarına ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Araştırmanın amacı; Türkiye siyasetinde etkin olan iki siyasi parti yetkililerinin Türk kadınının siyasetteki konumuna bakış açılarının ortaya konulabilmesidir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya başlarken, TBMM' de grubu bulunan AKP, CHP, ve MHP'nin, siyasi parti olarak %50 kadın kotası uygulayan parti HDP' nin MYK üyeleriyle yüz yüze görüşme yapılması planlanmıştır. Fakat AKP ve HDP' de randevu taleplerine rağmen böyle bir zemin bulanamamıştır. Merkezin solunda yer alan parti CHP, Merkezin sağında yer alan MHP'nin MYK üyeleriyle yüz yüze görüşmeler yapılmış, yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular sorulmuştur.

Her iki partiden MYK üyelerinin görüşlerinde ortaklaşan noktalar bulunmaktadır. Bunların başında, kadınların parti organlarında ve yerel-merkezi seçimle gelinilen görevlerde daha yoğun ve aktif olarak temsil edilmelerine ilişkin olumsuz bir tutum görülmemektedir. Kadınların, partiye ve çalışmalarına güç kattığı, katacağı ve kadınların, kadın seçmenlere ve siyasetin alışıldık mekanlarında sıkça görülmeyen yeni seçmenlere daha kolay ulaşabildiği net bir biçimde ifade edilmektedir. Partilerde kadın kollarının varlığına ilişkin olumsuz bir tutum görülmemektedir. Kadın kollarının kadınların siyasal yaşama katılımını olumlu etkilediği de düşünülmektedir.

Kadına yönelik tanımlanmış toplumsal cinsiyet rolleri içinde; “annelik ve çocuğun bakım sorumluluğu”, ev içi ortak yaşamın gereği olan “günlük işler” ve siyasetin sürdürülüş biçiminden kaynaklı “seyahatler”, “uzun süreli çalışmalar”, “günün geç saatlerine sarkan ve dolaylı olarak ev içi erkek egemen ve çevresel toplumsal baskılar” engelleyici unsurlar olarak sıralanmaktadır. Kadınların, Türkiye’de ve pek çok Ülkede sadece siyasal katılımının değil, toplumda farklı etkinlik alanlarında da – iş, eğitim gibi- yeterince istenen düzeyde temsil edilemediği de ortak vurgular arasındadır

CHP’li üyeler kadın kotasını olumlu bir faktör olarak ve partileri için sevinilecek bir nokta olarak vurgulamaktadır. Yakın tarihli seçimlerde, CHP’nin seçilme olasılığı

yüksek yerlere ve sembolik olarak üç büyük kentin ilk sıralarına kadın adayları koyması dikkat çekicidir. Milletvekili seçimlerinde “olumlu” olarak görülebilecek bu uygulamanın yerel yönetimlerde aynı oranda olmadığı görülmekte Kadınların eğitim, iş ve diğer alanlardaki sorunları ve toplumsal cinsiyet rolleri içinde tanımlanan engelleyici tutum ve değerlerin de dikkate alınmasıyla “kadınların liyakat esasına dayanarak ve teşkilatlardan başlayarak yükselmesi” yaklaşımı daha da sorunlu hale gelmektedir.

Her iki partinin iktidarda olduğu yerel yönetimler vardır. CHP MYK üyelerinden bazıları iktidarda oldukları yerel yönetimlerde kadınlara yönelik toplum merkezi, kreş vb hizmetleri yaygınlaştırdıklarına vurgu yapmıştır. Bu hizmetler kadınların toplumsal yaşama katılımını olumlu yönde etkileyecek hizmetlerdir. Ancak bu hizmetler genel olarak partinin yaygın bir program ve uygulamasından çok yerel yöneticinin inisiyatifine bağlı görünmektedir. Örneğin aynı kentte, benzer sosyo-ekonomik yapıda yurttaşların yaşadığı farklı belediyelerde aynı uygulamalar görülmemektedir. MHP yöneticileri ise böyle bir uygulamaya vurgu yapmamışlardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TOPLUMSAL CİNSİYET VE ERKEK EGEMEN TOPLUM

İnsanların yaşayış biçimlerini yakından etkileyen kimi toplumsal kavramlar mevcuttur. Bu kavramların en önemlileri arasında ahlaki kurallar gelmektedir. Ahlaki kurallar, yazılı metinleri olmayan, toplumun din, kültür, eğitim gibi faktörlerinden etkilenen kurallar bütünüdür. Bu kurallara uymadan yaşamak yasal olarak suç olmasa bile, toplum içinde dışlanma gibi sonuçlar doğurduğu için insanlar bu kuralları genelde otomatik kabul etmektedirler. Toplumsal cinsiyet kavramını oluşturma, cinsiyetlere ödevler yükleme, çocukları bu kurallar bütününe göre yetiştirme gibi davranışlar da genellikle toplumdan topluma değişmekte, ancak dünya genelinde bu kuralların benzerlikleri de bulunmaktadır.

Erkek egemen topluma göre, erkekler yönetmek, için aynı zamanda fiziki güçleri yanında aklıda temsil etmek için yaratılmışlar. Kadın ise doğurmak, çocuk yetiştirmek, hizmet etmek, duygusallığı ve zayıflığı temsil etmek için yaratılmışlardır. Bu nedenle kadınlar erkek egemenliğini kabul etmemeye başlamış, toplumun dayattığı ödevlerini değiştirmek, haklarını elde etmek için harekete geçtikleri söylenebilir. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'nde bu konunun tartışmalara açılarak kadınlara yeni hakların verilmesi için yapılan çalışmalar bu duruma en güzel örnektir. Bu bölümde, toplumda erkek ve kadına atfedilen görev ve sorumluluklar ile bu ödevlerin değiştirilmesi için dünya genelinde yapılan çalışmalara değinilecektir.

1.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Toplum içerisinde ortaya çıkan cinsiyet kavramı, eşitsizlik ya da cinsiyet eşitliğinin temelini oluşturmaktadır. Bir kadının toplum içindeki rolünü ayırt edebilmek adına, toplum içerisinde kadına yüklenen görev ve kadına ilişkin algılara eğilmek gerekmektedir (Topgöl, 2011:22).

Toplumsal cinsiyet teriminin ana kullanım sebebi, psikoloji biliminde kişilik patolojilerini anlayabilmek olmuştur. Ancak zaman içinde kadın ve erkeğin cinsiyetini

algılamak için kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Burada toplumsal cinsiyet kavramı doğmuş, kadın ve erkeğin cinsiyetine göre yaptıkları/yapması gerekenler biçiminde yazılı olmayan kurallar barındırmaya başlamıştır (Sayer, 2011:9).

Kimi araştırmacılar toplumsal cinsiyet kavramının çok eski olduğunu belirtmektedir. Öyle ki, Nellie Oudshoorn bu kavramın temellerinin 1930'lardan öncesine dayandığını açıklamaktadır. Ancak yazarların ortak görüşü, toplumsal cinsiyet kavramının kadın ve erkeğin sahip olduğu farklı fizyolojik özelliklerin davranışlara yansıtıldığı şeklindedir. Toplumsal cinsiyet yalnızca fiziksel özelliklerden kaynaklansa da günümüzde kadınların yaşamlarını diledikleri gibi sürdürememesine neden olacak kadar büyük bir olgudur. (Sayer, 2011:9). Ancak cinsiyetler arasındaki fiziksel farklılıkların sosyal farklılara dönüştüğünü vurgulayan ve bunu değiştirmek isteyen ilk grup feministler olmuştur.

Kadın ve erkeğin biyolojik açıdan farklılıklarını ortaya çıkarmak üzere kullanılan cinsiyet kavramı toplumsal boyutta incelendiğinde, “insanların eril ve dişil olarak, üremeye dayalı bölünmesi kapsamında veya bu bölünmeyle bağlantılı olarak örgütlenmiş pratik” olarak tanımlamaktadır (Topgül, 2011:23). Toplumsal cinsiyet düzeni, kadınlarla erkeklerden beklentilerin, kadınlarla erkekler için izin verilebilir olanların ve kadınlarla erkeklere atfedilen değerlerin ortaya konulduğu farklı sosyo-kültürel ortamlarda inşa edilmektedir. Bu bağlamda; eğitim sistemleri, siyasi ve ekonomik sistemler, yasal düzenlemeler, kültür ve gelenekler tarafından kurumsallaştırılmakta olan toplumsal cinsiyet düzeni, kadınlar ve erkekler için uygun görülen toplumsal cinsiyet rollerini belirlemektedir (Sayer, 2011:13).

Toplumsal cinsiyette genel olarak günlük yaşam içerisinde kadınlar erkeklerin geri planında kalmaktadır. Kadın erkek eşitliği yasalarda verilse dahi, gündelik yaşamın hiçbir anında eşitlik görülmemekte ve erkek karakterlerin karar alma aşamalarında daha baskın olduğu sezilmektedir. (Demirtaş, Madran, 2012:73).

Toplumda erkeğin çeşitli rolleri bulunmasına karşın, kadının rolleri belirlidir ve genellikle evdeki işleri yapmakla yükümlüdür. Burada ataerkil sistem etkindir ve kadın kendine biçilen rolleri doğal olarak kabul etmiş sayılmaktadır. Üretken olarak erkek ön plana çıkarılmaktadır Ancak gerçekte üretken olan genel olarak kadındır (Topgöl, 2011: 22).

Toplum içerisinde kadın ve erkeğin iş bölümü yapması gerekli hale gelmekte, iki cinsiyet de kendisi için biçilen görevleri genelde sorgulamadan kabul etmekte, buna göre yetiştirilmektedirler. Burada sözü geçen iş bölümü öncelikle aile içerisinde başlamaktadır. Kadın evdeki işleri yapar ve çocuklara bakarken, erkek dışarıda çalışarak ailesinin geçimini sağlamaktadır (Demirbilek, 2007:14).

Aile içinde gerçekleşen iş bölümü sayesinde, toplumda cinsiyetlerin konumları şekillenmektedir. Bu durum insanlığın ilk ortaya çıktığı dönemlerden günümüze kadar uzanmıştır. Toplumsal cinsiyet her zaman erkek için avantaj olmamıştır. Kimi toplumlarda kadının sosyal olarak daha aktif olduğu ve erkeklerin haklarının kısıtlandığını görmek de mümkündür. Avcılık ve toplayıcılık yapılan dönemlerde kadın, erkeğe oranla toplumsal anlamda daha yüksek bir değerde olmuştur. Yerleşik yaşama geçilmesiyle birlikte yeni iş alanları açılmış ve fiziksel güç ve üstünlüğü nedeniyle önce aile sonrada toplum içinde kadın ve erkeğin yerleri değişmiş ve kadın, erkek işgücünün tamamlayıcısı, yardımcısı konumuna sürüklenmiştir (Topgöl, 2011:24).

Kadın ve erkeğin toplumsal değer yargılarına göre neler yapıp neler yapamayacağına dair ortaya çıkan, yazılı olmayan kurallar bütünü olan toplumsal cinsiyet sayesinde dişi ve erkek bireyler çocuklarını da bu kurallar ile büyüterek hayata hazırlamaktadır Kimi araştırmacılara göre toplumsal cinsiyet kavramı ödevleri belirlerken, başka yorumculara göre bu kurallar bütünü toplum içerisindeki cinsiyetler arasındaki ilişkileri de belirlemekte, cinsiyetlerin birbirlerinden beklentilerini şekillendirmektedir. Ecevit, toplumsal cinsiyet kavramı için öğrenilmiş beklentiler bütünüdür demektedir. Lipson ise kadın ve erkeğin toplumun kendileri için biçtiği statüleri değiştiremeyeceğini vurgulamaktadır (Topgöl, 2011:25).

Kadına dayatılan görevler, kadının topluma karışarak başka hayat tercihlerinde bulunmasının genellikle önüne geçmektedir. Bu sebeple, kadının yaşam alanını genişletmek adına çeşitli yasal düzenlemeler ve toplumsal bilinçlendirmeler yapılmalıdır, Kadın ve erkeğin toplum içinde alıştığı kavramların ve özellikle yaşam biçimlerinin değişmesi, farkındalık yaratmak, kadın hareketleri ve konu ile ilgili olarak yapılan toplumsal değişimler uzun yıllardır devam etmektedir.

1.2. Hegemonik Erkeklik

1949 yılında Simone de Beauvoir tarafından “kadın doğulmaz, kadın olunur” biçiminde yapılan açıklama 20. Yüzyıl içinde kadın ve erkeğin fizyolojik farkları üzerine inşa edilen pek çok sorunun temelini oluşturmuş, kadın olmanın tanımlarının yapılmaya başlanmasına sebep olmuştur. Bu sorunlar, cinsiyetlerin, biyolojik farklılıklardan ibaret olmadığını, toplum içinde daha derin anlamlar taşıdığını göstermektedir (Bora, 2014:37).

Hegemonik erkeklik kavramı içerisinde toplumun erkeğe biçtiği roller daha çok yöneticilik kavramını barındırmaktadır. Erkek evde babadır ve evin sorumluluğunu üzerinde taşır. Çocuklar ve karısı erkeğin sözünü dinlemek durumundadır. Diğer yandan çok eşlilik de hegemonik erkeğin yapısında görülebilmekte, kadının namus ve iffeti erkeğin sorumluluğu altına girmektedir (Ökten, 2009:308).

Aslında tüm ayrımcılıkların temelinde toplum içindeki uygulamaları yapmak ve iş bölümü gerçekleştirerek rol dağılımını sağlamak için bir cinsiyetin görevlendirilmesi anlayışı yatmaktadır. Bu hipotezi Connell’in 1995’te yaptığı hegemonik erkeklik tanımı da desteklemektedir: “Connell’e göre hegemonikerkeklik, “patriarhinin meşrulaştırılması sorunsalına genel kabul görmüş bir cevap olarak toplumsal cinsiyet pratiklerinin yapılanışı anlamına gelen ve erkeklerin baskın konumları ile kadınların ikincil konumlarını garanti eden bir kavram” biçiminde ifade edilmiştir (Sayer, 2011:16). Buradan erkek egemenliğinin nasıl oluşturulduğu ve nasıl devam edeceğinin garanti altına alındığı anlaşılmaktadır.

Hegemonik erkek yapısının hakim olduğu toplumlarda yönetimde ve gündelik yaşantıda kadının söz hakkı sınırlandırılmakta, hatta bazı toplumlarda bu hak kadına hiç verilmemektedir. Toplumun içindeki bu “iktidarı erkeğe verme ve erkekte tutma” sebebi ile yalnızca kadın cinsiyetinin davranış ve yaşayış biçimi değil, farklı tutum sergileme eğiliminde olan erkek bireylerin de yaşam biçimi sınırlandırılmaktadır (Sayer, 2011: 17).

Hegemonik erkekliğin kabul edildiği toplumlarda, erkek, doğduğu andan itibaren yapması gerekenler ve sahip olduğu “ayrıcalıklar” hakkında eğitilmeye, kadın da çocukluk çağlarından itibaren “görevleri” dikte edilmeye başlamaktadır (Bora, 2014: 37). Ancak, farklı erkeklik türleri sınıflarına dahil olan diğer erkek cinsiyetlerin de yaşam biçimlerini Őekillendirmeye alışan bu sistem, erkekler arasında da erkeklik türüne göre bir ayrımı beraberinde getirmekte, kişilik özelliklerine hegemonik yapıda olmayan erkek iktidarın alt seviyelerinde bulunmaktadır. Yine Connell tarafından yapılan diğer erkeklik sınıflandırmaları, bu “kast” sistemini açıklama amacına hizmet etmektedir ve Şu biçimde sıralanmaktadır:

- Kılınan erkeklik (Subordinated Masculinity)
- Marjinalleştirilen erkeklik (Marginalized Masculinity)
- İşbirlikçi erkeklik (Complicit Masculinity)(Sayer, 2011:17).

Hegemonik erkekliğin dayatıldığı toplumlarda, erkek bireylerin genel nüfusa oranlarının önemsiz olduğu görülmektedir. Erkek ne kadar az sayıda olursa olsun, bu toplum yapısının iktidarını elinde bulunduran cinsiyettir. Toplum içindeki pasif erkek ve hatta LGBT bu hegemonik yapıya katılmakta ya da ses ıkartmamaktadır. Bu durum her türden erkeği, kadını bir sonraki plana atma konusunda hemfikir hale getirmektedir (Bora, 2014:37).

Hegemonik erkeklik aile boyutunda da kendini göstermektedir. Ailede hegemonik erkek yaşantısı hkimse, “babanın işteki başarisına” odaklanılmakta, ailenin diğer fertleri bu ortamı sağlamak için çalışmaktadır. Bu aile yapısında başta kadınlar olmak üzere tüm aile bireyleri erkeğin özgüvenini yükseltme çabası içine girmektedirler. Bir diğer durum, kariyer konusunda üstünlük sağlayamadığı için “evi

geçindirme” konusunda üstünlük sağlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle işçi sınıfına mensup ailelerde görülen bu durumda, erkek eve ekmek getirme görevini başarı ile sağlayamadığında huysuzlaşmaya başlamaktadır. Burada kadına yönelik şiddet de ortaya çıkabilmektedir (Sayer, 2011:17).

Hegemonik erkeklik bir toplumun kültürünü oluşturmakta ve bunu sürekli biçimde şekillendirmektedir. Ancak hegemonik erkekliğin hakim olduğu toplumlarda bu oluşum yalnızca insanların düşünce ve yaşayış biçiminden de kaynaklanmamaktadır. Devletin kadına karşı tutumu, koyduğu yasalar, sivil toplum kuruluşlarının var olma nedenleri gibi farklı yapılar erkek iktidarını elinde tutması yönünde bir tutum sergiliyorsa, hegemonik erkeklik anlayışının daha kalıcı biçimde toplumda oluşması kolaylaşmaktadır.

Görüldüğü gibi hegemonik erkeklik tanımlamasını ilk defa kullanan Connell tarafından bu terimin oluşturulmasının temelinde, toplum içindeki farklı erkekliklerin neler olduğu sorusuna yanıt aranırken aynı zamanda erkekler arasındaki hiyerarşinin nedenleri araştırılmıştır. Hegemonik erkeklik, toplumsal cinsiyette kadın rollerini ve tutumlarını araştıran diğer yaklaşımlardan farklı olarak erkeklerin kendi içlerindeki yapısını da araştırmaktadır (Sayer, 2011:18).

1.3. Ataerkil İktidar Yapısı

Ataerkil iktidar yapısının ne olduğunu açıklamadan önce, ataerkilliğin ne olduğunu anlamakta fayda vardır. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre, ataerkil, “temel olarak babayı alan ve ailede çocukları baba soyuna mal eden (topluluk), pederşahi, patriarkal” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2014). Walby ise ataerkilliği “erkeklerin kadınlara egemen olduğu, onlara baskı uyguladığı, onları sömürdüğü bir toplumsal yapılar ve uygulamalar dizgesi” olarak tanımlamaktadır (Erkan, 2006:47).

Ataerkillik erkeklerin iş bölümlerini kendi istekleri doğrultusunda gerçekleştirmelerine olanak tanıdığından dolayı genellikle bu algının değişmesi istenmemiş, erkekler yönetimi ellerinde tutma isteği duymuşlardır. Toplumsal cinsiyetin kadınlar için sorun yaratıyor olmasının yanı sıra erkeklige de seçim şansı vermemesi,

erkeklerin kendilerini her zaman “yönetici” konumunda görmek zorunda kalması bu insanların da kişiliklerinde çeşitlenmelerin önüne geçmekte, yönetici unsurları bünyesinde barındırmasa bile erkeğin yönetmek zorunda olmasına sebep olmaktadır (Sayer, 2011:14).

Toplumsal cinsiyetin sebep olduğu eşitsizlik, kadınlar üzerinde sürekli bir baskıyı getirmiştir. Bu durum iktidarın da babadan oğula geçmesi anlamına gelmektedir. İktidara sahip olma, toplumu yönetme hakkını içinde barındıran bir durumdur. Bu sebeple iktidar sahibi bireylerin toplum yönetiminde payı vardır ve genel olarak bu payı ellerinde tutma eğilimleri mevcuttur (Altındal, 2009:355).

Ataerkil iktidar yapısı sayesinde zaten toplum içerisinde kadınları yönetme eğilimi olan erkek bireylerin bu gücü elinde tutma isteği davranışlara yansımakta, kadınların haklar elde etmesinin önüne geçilebilmektedir. Bu aşamada kadın haklarının artırılabilmesi açısından zihniyet olarak daha geniş düşünebilen erkeklerin de yardımına ihtiyaç vardır (Altındal, 2009:355).

Erkeklerin ellerinde tuttukları iktidarı bırakmak istememesi ve toplumda genel anlamda bununla ilgili bir sorun görülmemesi, ataerkil iktidar yapısının devamı anlamına gelmiştir. Yani, kadın sorunları dile getirilirken esas olarak bu sorunların ortaya çıkmasında önemli aktörlerden biri olan ve cinsiyete dayalı iktidar ilişkilerinin öznesini oluşturan “erkekliğin” ne olduğu ve nasıl inşa edildiği uzunca bir süre ciddi biçimde sorgulanmamıştır (Sayer, 2011:14).

Sorgulamama, erkeklerin de kendi kişiliklerini çeşitlendirme hakkının önüne geçmiş, farklı erkeklik algıları toplum içinde dışlanmalara neden olmaya başlamıştır. Erkekler, kendi içyapılarında iktidarı paylaşmışlardır. 1980’li yıllarda feminist araştırmalarda ön plana çıkan tek bir kadınlıktan çok yaş, sınıf, köken gibi etkenlere göre değişen farklı kadınlıklar bulunduğu anlayışı erkeklik araştırmalarının da önünü açmıştır (Sayer, 2011:15).

Modern yaşam tarzının benimsenerek demokrasi arayışlarının başlaması Aristo'dan sonra ilk defa siyaset dünyasının cinsiyetinin sorgulanmasına sebep olmuştur. Kadının vatandaşlık kavramının içine alınması ile zaman içerisinde yönetime de katılması için girişimler başlamıştır. Ancak hala dünya genelinde iktidarın erkeklerin çoğunluğunda olduğu bilinmektedir (Çağlar, 2011:58).

1.4. Ataerkilliğin Zihniyet Olarak Korunma Nedenleri

Ataerkillik, toplumsal cinsiyet kavramının oluşturduğu, iktidarı erkeklerin elinde tutan bir kavram olarak özetlenebilmektedir. Bu sistemde erkeklerin belirlediği kurallar hayatın içine işlemekte ve erkekler yönetimi ellerinde tutmaktadırlar. Ataerkillik kavramı, erkeklerin kendi aralarında kurdukları sistemler bütünüdür. Burada erkek bireyler ellerinde bulundurdukları mekanizmalarla üretim ve yeniden üretim süreçlerini kontrol etmektedirler (Demren, 2001:10).

Başka bir açıdan bakacak olursak; kadını toplumsal alandan uzaklaştırmak için kadının dinine, evine ve ailesine bağlı olması, bu çerçevede sınırlı kalması ve yaşamını sürdürmesi gerekliliği, ataerkil düşünce tarafından yeniden üretilmiştir (Türk, 2010:23), dolayısıyla erkek, kadına erk ve gücünü gerçekleştirme mekanı olarak bağlıdır. Doğal olarak namussuzluğun tehdit edici unsuru erkek olduğu gibi, toplumun ahlaki düzeninin inşa edildiği kadın bedeninin koruyucusu da odur. Onun şeref ve izzeti de buna bağlıdır. Bütünüyle bir onur hiyerarşisinde benlik yapılanması değil de, egoizm anlatısı öne çıkacaktır. Böylece erkek, bir erdem ve üstünlük olarak şerefli olmayı, kendisini sorumlu hissettiği kadınların namusu üzerinden yükseltecektir. Bu uğurda namussuz olanı öldürse bile, ahlaksız değil bilakis tamda şerefli bir eylem sergileyecektir (Çınar Köysüren, 2013:124)

Kadınların söz hakkının oldukça sınırlı olmasına rağmen ataerkil sistemin devam etmesinde kadının da büyük rolü vardır. Kadın, anne olarak erkeği yetiştirmektedir. Bu aşamada kadın kendi haklarını savunmamakta, erkek bireyi “yönetici” olarak yetiştirmektedir. Ataerkil ağ içerisinde kadın ve erkek arasında kimi zaman uzlaşmazlıklar yaşanmakta ancak sistem zaman içerisinde kendini yeniden düzenlemektedir.

“Her ataerkil toplum kendi kültürüne göre hegemonik erkeklikler yaratır, bunları kurumsallaştırır ve kutsallaştırır” (Demren, 2001:10). Bu sebeple erkek, ataerkil toplum düzenini değiştirmek istememektedir. Erkeklerin büyüme sürecinde öğrendiği erkeklik rolleri sosyal yaşam biçimlerine yansımaktadır. Ataerkil zihniyet erkeğe sürekli iktidarı sağladığı için erkekler tarafından değiştirilmeye çalışılmamaktadır. Özellikle yönetim birimlerinde erkeklerin çoğunlukta olması ve toplum içinde kadınların yaşadığı sorunlara duyarsız kalmaları, yönetimleri erkek işi olarak görmeleri yönetimlerde demokrasi olsa bile erkeklerin aday gösterilmesi ve kadınların seçimlere katılsalar bile kendileri için temsilci bulamamaları, ataerkil yapının korunmasına zemin hazırlamaktadır (KONDA, 2011:12).

1.5. Ekonomik Sistemden Doğan Politik Cinsiyet Ayrımcılığı

Erkeklik denildiğinde, bir sosyal pozisyon, bir dizi uygulama ve bu bir dizi uygulamanın etkilerinin kişiler, ilişkiler, kurumsal yapılar ve küresel egemenlik ilişkileri üzerinden şekillendiği anlaşılmaktadır (Sayer, 2011:18). Bu durum ekonomik ilişkiler için de cinsiyet ayrımcılığının oluşmasının temelini oluşturmaktadır. Para kazanma, parayı kullanma ve idare etme gibi vasıflar toplumun erkeklik algısına göre şekillenmektedir. Kadınların para kazanma gibi bir zorunluluğu bulunmadığı gibi, kadın parayı idare etmeyi de bilmez düşüncesi ekonomik sistemlere de etki etmektedir. (Zeytinoglu, 2010:116).

Bugün dünya genelinde ekonomik varlıklar, çoğunlukla erkeklerin kontrolündedir. Dolayısıyla erkekler, kadınların eşitlik talepleri için gerek duyulan pek çok kaynağı kontrol altında tutmaktadır. Bu durumda, toplumsal cinsiyet eşitliğine erkeklerin katılımı, kadınların eşitlik taleplerine kaynak aktarımının sağlanması ve söz konusu kaynakların yeniden dağılımının kadınlarla erkekler arasında eşit biçimde yapılandırılması açılarından önemlidir (Sayer, 2011:25).

1.6. Erkek Zihniyetinden, Kadının Politikaya Katılımına Bakış

Kadınların yaşam içinde aktif rol alamamasının bir doğal sonucu olarak yönetime de katılamamaları bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Kadının toplum içinde yok olmasının altında, yatan nedenlerden biride, kadınları temsil eden bireylerin

yönetimlerde yer alamamasıdır denilebilir. Kadının politikaya katılarak kadınların problemlerini temsil edip çözümleyecek güce sahip olamaması toplumsal düzeyde sorunların artmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, kadının yönetim süreçlerinde temsil edilmemesinin sonucunda ortaya çıkabilecek olası problemlere değinmek gerekmektedir. Kadınların yönetim birimleri içinde karar alma haklarının olmaması ve kadın temsilcilerin bulunmaması, anayasal, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni sosyal haklardan eşit şekilde faydalanamaması sonucunu doğurabilmektedir.

KONDA tarafından yapılan araştırmalarda, kadınların günlük hayatında karşılaştıkları sorunların çözümü için kadın yöneticilere ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar ve anketlerde, kadınlara yönelik sorunların çözülebilmesi için kadın politikacı temsilcilerin olması gerektiğine, kadınların %84'ü, erkeklerin ise %62'si inanmaktadır (KONDA, 2011:12). Siyasette Kadın isimli araştırmada, katılımcılara, “Kadınlar hayatın her alanında, çalışma hayatında, eğitimde erkeklerle eşit fırsatlara sahip olmalıdır” cümlesine ne kadar katıldıkları sorulmuş, aşağıdaki Tablo 1’de belirtilen yanıtlar alınmıştır:

Tablo 1. “Kadınlar hayatın her alanında erkeklerle eşit fırsatlara sahip olmalıdır” Cümlesine Katılma Oranları

Kadınlar hayatın her alanında erkeklerle eşit fırsatlara sahip olmalıdır.	Yüzde
Kesinlikle yanlış	1,5
Yanlış	6,6
Ne doğru ne yanlış	6,1
Doğru	56,3
Kesinlikle Doğru	29,4
Toplam	100,00

Kaynak:KADER Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği için Yapılan KONDA Araştırma Raporu, 2011:15.

Bu sorunun sorulduğu anket katılımının büyük bölümünü genç ve orta yaşta erkekler oluşturmaktadır. Cümlenin doğruluğuna katılımın yüksek olmasına ters biçimde aile içinde halen kadının erkek ile eşit söz hakkı olmadığı tespit edilmiştir. Yine araştırmanın bir neticesi de, küçümsenemeyecek bir oranın (ortalama yüzde 8), “kadınlar hayatın her alanında erkeklerle eşit fırsatlara sahip olmalıdır” cümlesine katılmadığıdır (KONDA, 2011:15).

1.7. Siyasette Cinsiyet Eşitliğine Erkek Katılımının Rolü

Kadın ve erkeğin eşit olmasına dair olan mücadele içinde erkeklerin yer almasının önemine geçmeden önce bu durumun gelişim sürecine değinmekte fayda vardır. Erkeklerin iktidar olduğunu ve kadının geri planda kaldığını ilk defa belirten, siyasette ve yaşamın her alanında kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği sorgulayan ilk düşünce akımı feminizm olmuştur. Ataerkillik, toplumsal cinsiyetçi hiyerarşi ve toplumsal cinsiyet düzeni gibi kavramların ilk defa kullanılması da feministler

tarafından gerçekleştirilmiş, bu düşünce akımı erkek egemenliğini devam ettiren tüm zihniyet yapılarının da dikkatini çekmiştir. Dolayısıyla, erkeklik kavramının ilk defa ortaya atılmasının temelinde feminist hareketler olduğu da belirtilmektedir.(Sayer, 2011:34).

Feminist hareketler önceleri erkekler tarafından ilgi görmemiş, ancak zaman içinde hareketlenmelerin artması ve kadınların bilinçlenerek hak arayışına girmeye başlaması, erkek katılımcıların da ortaya çıkmasına neden olmaya başlamıştır (Tuskan, 2014:447). Özellikle toplumsal cinsiyet kavramının irdelendiği sosyolojik çalışmaların artması, 20.yüzyılda kadının yerinin değişmesi için akademik ve siyasi çalışmaların hızlanmasını sağlamıştır. İlk feministler, hak ve ayrıcalıklardan vatandaş olarak eşit biçimde yararlanma savaşı verirken; özgürlük, birlik/cemiyet ve eşitlik gibi kavramların cinsiyetçi biçimde ele alınmasını sorgulamış, erkeklerin doğuştan üstün oldukları fikrini reddetmiş ve bir yerde feminist teorinin erkeklik çalışmalarını başlatmasına da öncülük etmişlerdir (Sayer, 2011:34).

Kadın hareketlerinin çeşitlenmesi ve çoğalması erkeklerin de kadının hayattaki rolünü yeniden gözden geçirmesine neden olmaya başlamıştır. Feminist hareketlerin ve dünya genelinde kadın haklarının genişletilmesine yönelik çabaların sonucunda erkeklerin konuya ilgisinin artması da sağlanmış, kadınlar, hak isteklerinde erkek yandaşlar bulmaya başlamışlardır (GATA, 2014). Bu durum siyasete katılım için de geçerlidir. Ancak diğer haklara oranla siyasete katılma hakkının kadına verilmesi ve kadının siyasette aktif rol alması daha yavaş bir süreçte gelişmiştir ve halen günümüzde gelişmeye devam etmektedir (Tuskan, 2012:447). Özellikle 1970 ve sonrasında, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının siyasette aktif rol almasına ilişkin olarak erkek katılımı daha da artış göstermiştir. Bu durum sosyologlar açısından şu biçimde değerlendirilmektedir: “yalnızca kadın sorunlarına odaklanma anlayışının yerini kadın ve erkek rollerinin sorgulandığı bir sistemin aldığı ve bu şekilde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin kaynağına inilmeye çalışıldığı görülmektedir” (Sayer, 2011:35).

Birleşmiş Milletler’ in günümüzde kadın sorunlarına odaklanması ve buna örnek olarak çeşitli organizasyon ve toplantılar düzenlemesi (Tuskan, 2012:447), erkeklerin konuya bakışını genişletmiştir. Bu organizasyonlara Nairobi İleriye Dönük Stratejileri

ve Dünya Kadın Konferansları örnek gösterilebilir. Bu organizasyonlar ile başta gündelik yaşamdaki sosyal işler olmak üzere, ardından yönetim ile ilgili konularda kadınlara erkekler ile eşit haklar tanınması, erkeklerin de yaşayış biçimlerini yeniden düşünme ve düzenlemelerine neden olmuştur (Sayer, 2011:36). Bu organizasyonlar sayesinde küresel anlamda erkeklerin maskülen anlayışlarında değişimler gözlenmeye başlamıştır denilebilir.

KSGM tarafından düzenlenmekte olan ve toplumsal cinsiyet eşitliğine erkeklerin katılımına dolaylı da olsa dâhil edilebilecek bir faaliyet de “Kadın Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitimleri”dir. Gerek 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi gerekse KSGM’nin 2008-2012 yıllarını kapsayan Stratejik Planı’nda yer alan hedefler doğrultusunda 2009-2010 yıllarında verilmesi planlanan söz konusu eğitimlerin 2009 yılında tamamlanan kısmı erkek katılımına bir örnek teşkil etmiştir. Üç gün süren eğitim programının ilk iki gününde kadın-erkek eşitliği ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin konulara yer verilirken üçüncü günü kadına yönelik şiddet konulu bir seminere ayrılmıştır. Ülke genelinde İlçe Halk Eğitim Müdür ve Müdür Yardımcıları ile İlçe Tarım Müdürlerine yönelik olarak düzenlenen eğitimlere 2009 yılında katılan 771 kişinin %86,8’ini erkek katılımcılar oluşturmuştur. Hiç şüphesiz bunda, İl-İlçe Eğitim Müdür ve Müdür Yardımcıları ile İlçe Tarım Müdürleri arasında kadın yönetici sayısının az olmasının etkisi bulunmaktadır (KSGM, 2010b).

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğine erkeklerin katılımı konusunda yürütülmekte olan önemli bir diğer faaliyeti, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü ile Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) işbirliğinde yürütülen “Baba Destek Programı” (BADEP) oluşturmaktadır. BADEP, babaya destek vererek çocuğun çok yönlü gelişimine katkıda bulunmayı hedefleyen bilimsel bir yetişkin eğitim programıdır. Katılımcı ve yüz yüze eğitim tekniklerinin kullanıldığı program, babaların çocuklarıyla iletişimini sağlıklı kurmasını ve çocuklarının gelişimlerini desteklemeleri için davranış değişikliği oluşturmayı hedeflemektedir. BADEP’in hedef kitesini 3-11 yaşları arasında çocukları olan ve okuma yazma bilen her eğitim düzeyinden babalar oluşturmaktadır (AÇEV 2010, MEB 2010). Elbette kadınların, erkekle eşitlik arayışına sıcak bakmayan taraflarında çoğunlukta olması, kadının iktidara ortak olma çabalarını uzatmış ancak zaman içerisinde toplumdaki pek

çok sorunun eşitsizlikten kaynaklandığını görmek, kimi erkeklerin de yeni kadınlara önem veren politikalara dikkatlerinin çekilmesini sağlamıştır (KAGİDER ve TÜSİAD, 2008:30).

Günümüzde, düzenlenen yeni yasalar olmasına rağmen toplumsal cinsiyet eşitliğinin tam olarak sağlanamaması ve kadınların halen siyaset ve yönetimlerde yeterince rol alamaması, toplumsal cinsiyet eşitliğine erkek katılımının azlığından kaynaklandığı söylenebilir. Pek çok erkek, sosyal ortamlarda kadınların da eşit haklara sahip olması gerektiğini savunurken, bu yaklaşımlarını özel hayatlarında göstermemektedir. Özellikle sağlık alanında yapılan başvurular, kadınların halen yüksek oranlarda şiddet gördüğünü göstermektedir (KAGİDER ve TÜSİAD, 2008:30). Bu durum, kadınların hak elde etmesinin temelinde toplumsal cinsiyet eşitliğine erkek katılımının artırılmasının zorunluluğunu vurgulamaktadır.

Kadınların her alanda olduğu gibi politika alanında da daha aktif bir yaşama sahip olmaları konusunun temelinde kadının eğitilmesi gerekliliğinin yanı sıra, erkeklerin eğitime bu anlayışın eklenmesi zorunluluğu bulunmaktadır (KAGİDER ve TÜSİAD, 2008: 30). Öte yandan kadın ve erkek arasındaki ilişkilerin düzenlenebilmesi açısından da çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda, ikili ilişkilerde erkek kadar kadının da söz hakkına sahip olması, özellikle politika gibi alanlarda kadınların katılımını güçlendirecek, erkeklerin de bakış açısını değiştirecektir. Bunu sağlamak amacıyla GAD (Gender and Development) yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımlar uygarlaşmanın temelinde cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasını savunmaktadır (Sayer, 2011:43).

GAD yaklaşımı, kadının gündelik yaşam içerisinde eşitliğini sağlamaya yönelmenin yanı sıra özellikle devlete ait kurumlarda kadınlara yönetim yetkisi verilmesi gerektiğini de vurgulamaktadır (Sayer, 2011:44). GAD yaklaşımının toplumsal düzeyde kabul görebilmesi açısından yine Birleşmiş Milletler idaresindeki Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC), “toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve programlara dâhil edilmesi” (Gender Mainstreaming) stratejisini geliştirmiş ve üyelerinin bilgisine açarak kadınların sosyal statüsünün yükseltilmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır (KAGİDER ve TÜSİAD, 2008:184).

Tüm bu çalışmalar, kadınların eşit haklara sahip olamamalarının nedenleri arasında olan, erkeklerin bunu bir sorun olarak görmeme düşüncesini değiştirmek amacıyla hizmet etmektedir. Kadının iş gücü ve yönetim yaklaşımlarından mahrum olması, toplumsal bir kayıptır ve bu konuya erkeklerin dikkatlerinin çekilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Günümüzde yapılan çalışmalarda erkeklerin konuya halen yeterince önem vermediği ortaya çıkmıştır. Kadınların siyasette daha fazla sayıda görülmelerinin önündeki bazı engellerden ataerkil iktidar yapısı ve genellikle erkeklerin elinde olan parti başkanlığı olduğu söylenebilir. Bu anlayışı değiştirmiş olan bazı siyasi partilerde kadın temsilcilerin sayıca fazla olduğu görülmektedir.

KONDA araştırmasında da ortaya çıkan, “Adayların seçim listesine konulmasında sizce kim karar veriyor?” sorusuna en yüksek oranla (yüzde 49), “parti lideri” cevabı gelmesidir. “Kadınların siyasete katılımı neden az?” sorusuna ise yüzde 39 oranında “siyasette, partilerde kadınlara yeterince destek verilmiyor” cevabı verilmiştir. Dolayısıyla partilerin kadın adayları hem parti başkanlığı bağlamında, hem örgütlenme olarak desteklemediği ve bu yüzden kadınların karar verme süreçlerine katılamadıkları yönünde bir görüş bulunmaktadır (KONDA, 2011:13).

Ancak, yapılan araştırmalar, yalnızca kadınların konu hakkında bilinçlendirilmesinin yeterli olmadığını, erkeklerin özellikle fiziksel güç kullanarak kadınların kaynaklara erişmesini kısıtladığını göstermiştir (KAGİDER ve TÜSİAD, 2008:30). Bu nedenle, kadınların siyaset hayatında bulunmalarının ve toplumsal yapı içinde erkeklerle eşit haklara sahip olmalarının temelinde erkeklerin katılımının sağlanması hayati önem taşımaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE KADININ SİYASETE KATILIMI

Dünya da birçok toplumda toplumsal fırsat ve imkanların nasıl dağıtılacağı, halk tarafından seçilen parlamentolarda belirlenmektedir. Ancak bu fırsat ve imkanların adil bir şekilde dağıtılabilmesi için farklı kesimlerin yönetimlerde, parlamentolarda, yerel yönetimlerde ve hükümette yer almalarıyla mümkün olacağı söylenebilir.

Ancak Türkiye'de kadınının siyasi yaşama katılmasının önünde ataerkil toplum yapısı büyük bir engel teşkil etmektedir. Halen çeşitli yönetim birimlerinde ve mecliste kadın katılımcıların sayısı oldukça azdır. Bu sayının sürekli olarak artırılması ve yönetimlere “kadın elinin değmesi” gerekmektedir. Araştırmanın bu bölümünde Türkiye'de ki siyaset sahnesinde kadınlar, kadınların rolleri, mücadeleleri ve yapılan uygulamalar araştırılmaktadır.

2.1. Türkiye’de Kadının Siyasete Katılımı

Ülkemizde kadınların siyasete katılım sürecini incelemeye geçmeden önce, genel olarak ülke içindeki toplumsal cinsiyet rollerine değinmekte fayda vardır. Çünkü kadın ve erkeğin, sosyal ortamlarda büründükleri rolleri kavramak açısından kültürün yarattığı toplumsal cinsiyet kurallarını bilmek gerekmektedir.

Ülkemizde kadın genellikle ev işlerinden sorumlu tutulmaktadır. Kadın ve erkek ev ortamında iş bölümü yapıyor olsa dahi, kadın bunlardan sorumlu tutulmaktadır. Bu durum, iş bölümünün de eşit şartlarda yapılmadığının göstergesidir (Topgül, 2011:26).

Türkiye toplumsal yapısı içerisinde, kadını ötekileştiren değerler sorgulanmadığı ve bu değerleri fiili anlamda çözmek için sivil ve siyasal girişimlerde bulunulmadığı sürece kadın cinsinin toplumun tüm yapılarında erkeklerden daha geride kalması kaçınılmaz görünmektedir. Ailede, dinde, eğitimde ve çalışma yaşamında kadın, geleneksel değerler üzerinden tanımlanıp, eşitsiz ilişkilerin yeniden üreticiliği devam ettikçe kadının siyasal yaşamda karar verme mekanizmalarında istenilen

seviyelere ulaşması zorlu gözükmekte ve temsil sorunu, kadın sorunları içerisinde yer almaya devam etmektedir (Türk, 2010:31).

Türkiye’de kadınların siyaset ve diğer sosyal alanlarda görevler edinmeye başlaması Osmanlı Devletinin son dönemleri, Cumhuriyet öncesi ve sonrasında incelenmelidir. Cumhuriyetin kurulması ile Mustafa Kemal Atatürk öncülüğünde, yapılan hukuk devrimi ile yasalar karşısında kadın-erkek eşitliği genel olarak sağlanmıştır denilebilir. Ancak, ülke genelinde son yıllardaki kadınların siyasete katılımlarını anlayabilmek açısından çeşitli verileri karşılaştırmak yerinde olacaktır. Bu verileri karşılaştırmadan önce, Türkiye Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi bilgilerine bakmakta fayda vardır (UNDP, 2011: 01.01.2015):

Türkiye’nin TCEE değeri 0.443 olup bu değer ülkeyi 2011 endeksinde yer alan 146 ülke arasında 77’nci sıraya yerleştiriyor. Türkiye’de 2011 seçim sonuçlarına göre oran artsa da 2010 itibarıyla meclisteki sandalyelerden yüzde 9.1’i kadınlar aitti. Ülkedeki erkeklerin yüzde 46.7’si orta ya da lise eğitimi almış olmasına rağmen yetişkin kadınların yüzde 27.1’i orta veya lise düzeyinde eğitim almıştır. Her 100 bin canlı doğumdan 23’ünde kadınlar hamilelikten kaynaklanan sorunlar nedeniyle hayatını kaybetmekte. Erişkin doğurganlık oranı 1000 canlı doğumda yüzde 39.2. İş gücü piyasasına kadın katılımı ise kadınlarda yüzde 24 erkeklerde ise yüzde 69.6.

Aşağıdaki tablolar, son yıllarda yapılan seçimlerdeki kadın katılımlarının oranlarını göstermektedir:

Tablo 2. 1999 Yerel Seçim Sonuçlarına Göre Kadın Temsilcilerin Oranı

Yerel Temsil Alanı	Kadın	Erkek	Toplam
Belediye Başkanı	20	3.196	3.216
İl Genel Meclisi Üyesi	44	3.078	3.122
Belediye Meclis Üyesi	541	33.543	34.084

Kaynak: Altındal, Y. (2009), Erkeksi Siyasetin “Erk”siz Dublörleri, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 12(21), S.358.

Tablo 2’den görüldüğü üzere, ülke genelinde toplam kadın belediye başkanlarının erkek başkanlara oranı yaklaşık olarak yüzde 0,6’dır. İl Meclis üyelerinin

oranlarına bakıldığında ise bunun yüzde 1,4, belediye meclis üyelerinin ise yüzde 1,6 oranında olduğu görülmektedir.

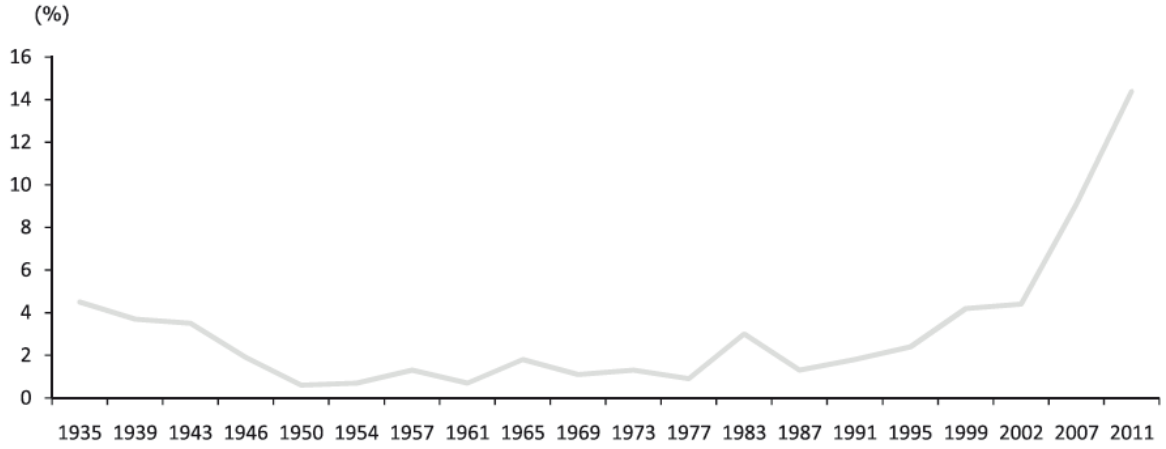
Tablo 3. 2004 Yerel Seçim Sonuçlarına Göre Kadın Temsilcilerin Oranı

Yerel Temsil Alanı	Kadın	Erkek	Toplam
Belediye başkanı	18	3.207	3.225
İl genel meclisi üyesi	57	3.151	3.202
Belediye meclis üyesi	817	33.660	34.447

Kaynak: Altındal, Y. (2009), Erkeksi Siyasetin “Erk”siz Dublörleri, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 12(21), s.358.

Tablo 3 yakın tarihimizde yaşanan bir yerel seçim oranlarını vermekte ve kadın katılımının ne denli düşük olduğunu yeniden gözler önüne sermektedir. Ülke geneline bakıldığında, kadın belediye başkanı oranının erkeklere göre yüzde 0,56’da kaldığı görülmektedir. Benzer biçimde, İl genel meclisi üyesi oranı yüzde 1,7, Belediye meclis üyesi ise yüzde 2,3’tür.

Ancak, Cumhuriyet’in ilanının ardından günümüze dek yapılan seçimlerde kadınların mecliste temsilci olma oranları beklenen hızda olmasa da yükselmiştir. 1935 yılında yüzde 4,5 oranında olan kadın milletvekili oranı, 2011 genel seçimleri ile yüzde 14,5’e yükselmiştir. Kadın milletvekili çıkarma konusunda ilk sırada yer alan parti 1935-2011 arası yıllarda genellikle CHP ve AKP olmuştur (TÜİK, 2012: 5). Kadınların mecliste yer alma oranlarını gösteren grafik ve grafik verilerinin yorumlandığı Tablo 4 aşağıdadır:

Grafik 1. Seçim Yılları ve Meclise Giren Kadın Temsilci Oranları

Kaynak: TÜİK, 2012: 2

Tablo 4. Seçim yılı ve cinsiyete göre milletvekili sayısı ve Meclis'teki temsil oranı

Seçim Yılı	Toplam Milletvekili Sayısı	Erkek	Temsil Oranı (%)	Kadın	Temsil Oranı (%)
1935	399	381	95,5	18	4,5
1939	429	413	96,3	16	4,7
1943	455	439	96,5	16	3,5
1946	465	456	98,1	9	1,9
1950	487	484	99,4	3	0,6
1954	541	537	99,3	4	0,7
1957	610	602	98,7	8	1,3

1961	450	447	99,3	3	0,7
1965	450	442	98,2	8	1,8
1969	450	445	98,9	5	1,1
1973	450	444	98,7	6	1,3
1977	450	446	99,1	4	0,9
1983	399	387	97	12	3,0
1987	450	444	98,7	6	1,3
1991	450	442	98,2	8	1,8
1995	550	537	97,6	13	2,4
1999	550	527	95,8	23	4,2
2002	550	526	95,6	24	4,4
2007	550	500	90,9	50	9,1
2011	550	471	85,6	79	14,4

Kaynak: TÜİK, 2012: 5.

Tabloların karşılaştırılması, katılım oranlarındaki küçük değişmelerin, kadınların siyasete katılımı açısından ilerleme olarak kaydedilemeyeceğini de göstermektedir. Bu aşamada, kadınların aktif rol alabilmeleri için daha çok çalışma yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

2.1.1 Osmanlı Dönemi

Kadın hakları meselesi ilk kez 19. Yüzyıl batılılaşma hareketleriyle beraber ortaya çıkmaya başlamıştır. Ediz'e göre o yıllarda batılı kadınlar siyasal haklar için mücadele ederken, Osmanlı kadınları için öncelikli sıra, dinsel ön yargılardan kaynaklanan kapalı yaşam biçiminden kurtulmak olmuştur (Aktaran, Türk, 2010: 39). 16. yüzyıldan sonra, kadının sokağa çıkması ve üzerine giydiği kıyafete kadar her davranışını kısıtlama yönünde alınan kararların özellikle kentte yaşayan kadınları etkilediği bilinmektedir. Kadınlar üzerinde örtünme, eve kapanma, toplum yaşantısından tecrit edilme şeklinde uygulanan çeşitli baskıların, özellikle ıslahat yanlısı III. Selim ve II. Mahmut gibi sultanlar zamanında şiddetlenmesi, reformlara karşı direnmeler karşısında kadının statüsünde hassas davranıldığını göstermek amacıyla verilen ödünler olarak da yorumlanabilmektedir (Tekeli, 1982: 195).

Batıda kadınların siyasi ve sosyal hak mücadelelerini başlattıkları dönemde Osmanlı döneminde kadın, değil politik-ekonomik hak mücadeleleri vermek, sokağa çıkmak, sosyal yaşama katılmak haklarından bile yoksundur. 9 yaşına kadar çocukların gidebildiği "Sübyan Okullarının" ötesinde bir eğitim görmez; şeyhülislamlığa bağlı şeriat alanında kalan bu okullarda ise çocuklara sadece ilkel bir din eğitimi verilmektedir. Kadın çalışma hayatının tamamen dışında tutulmaktadır; yani kadın gerçek anlamda bir "evcil köle"dir. Üstelik aile içerisinde şeriat poligamiye izin vermektedir. Sadece erkeklere tanınan son derece geniş olan boşanma hakkı, evli kadını her türlü güvenceden yoksun bırakmaktadır (Tekeli, 1982:195).

Osmanlı toplumsal yaşamında kadın-erkek ilişkilerinde dinsel farklılıkların belirleyici bir öneme sahip olmadığını belirten Ortaylı' ya göre ise, Türk tarihi içinde Osmanlı kültürü, aile hayatı açısından farklı bir dönemdir ve özellikle kadın-erkek ilişkilerinde etnik ya da dinsel kültüre bağlı bir süreklilik yoktur. Bu konuda coğrafyadan kaynaklanan bir kültürel atmosfer daha önemi bir etkidir (Ortaylı, 2002: 7,119)

Kadının sosyal yaşamdan uzaklaşıp mahrem bir nesne haline gelme durumu özellikle kentlerde geçerlidir. Kırsal alanlarda yaşayan kadınlar kentte yaşayan

kadınlardan nispeten daha özgürdür. Kırsal kesimde daha özgür ve hakim olan kadın, kasaba ve kentlerde toplumdaki soyutlanmış kafes arkasına alınmıştır. Kırsal kesimde daha özgür olma nedenini, üreticilikten uzak olan kent kadınına göre, bu kesimdeki kadının üretime, ekonomiye katkısında bulmak yanlış olmayacaktır (Coşkun, 2013: 40, 41)

Kadının statüsünün tartışma konusu olmaya başlaması Tanzimat dönemine rastlar. Tanzimat ile başlayıp II. Meşrutiyet'e kadar giden dönemde, daha önceki oranla önemli bir ilerleme sayılabilecek bazı hakların tanındığı ve kadının statüsünün tartışma konusu edildiği görülür; 1856 Arazi kanunu "kız evlatların babalarından kalan topraklar üzerinde erkek kardeşler gibi veraset hakkına sahip olmalarını" tanımakta; kölelik ve cariye kaldırılmakta, kadınlara sınırlı da olsa eğitimden yararlanma olanağı tanımakta ve kılık kıyafet, sokağa çıkma gibi fermanlarla düzenlenen sosyal yaşantıda, bir hoş görü hakim olmaya başlamaktadır (Tekeli, 1982:195, 196).

Bu dönemde kadınlara yönelik gazeteler ve dergiler yayımlanmaya başlamıştır. 1900'lerin başından itibaren yaygınlaşan kadın gazetelerinde özellikle eğitim hakkı, sokağa çıkabilme ve çalışma haklarından söz edilmiştir. Yardım, eğitim, kültür gibi değişik amaçlı kadın dernekleri kurulmuş ve bu derneklerde etkin görevler üstlenilmiştir. II. Meşrutiyet döneminde kadın haklarını savunma adına ilk kurulan kadın derneği, Müdafaa-i Hukuki Nisvan Cemiyeti olup, o yıllarda batılı kadının gündeminde olan siyasal hak talebi cemiyetin kuruluş programında yer almıyordu. Zira toplumun henüz buna hazır olamadığı düşünülüyordu (Görgülü, 2014:30, 31).

2.1.2 Cumhuriyet Dönemi

Milli Mücadele dönemine Türk kadınının aktif bir katılımı söz konusu olmuştu. Türk kadınlığı tek bir vücut olarak bu bağımsızlık savaşının yanında yer almıştı. Bunu kimi zaman dernekler kurarak yapmış, kimi zaman elinde silah, erkeklerle beraber cephe savaşmış, kimi zaman cephe gerisinde silah taşımış, cephane imal etmiş, erkeğin yırtığını, söküğünü dikmiş, aktif olarak bu mücadeleye destek vermişti. Milli mücadeleye katılan pek çok kadın içerisinde Halide Edip Adivar, Asker Saime, Fatma Seher Hanım (Kara Fatma), Gördesli Makbule, Binbaşı Ayşe, Nezahat Hanım, Süreyya

Sülün Hanım'ın adları özellikle dikkat çekmektedir. Basındaki yazılarıyla ise Halide Edip ve Müfide Ferit anılmaya değer iki isimdir (Kırkpınar, 2001:136,145)

Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra Türkiye'de sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik alanlarda önemli reformlar yapıldı. Toplumda akla gelen gelmeyen her konuda ciddi değişiklikler yapıyordu. Toplum Türk tarihinin hiçbir döneminde görülmediği kadar hızlı bir biçimde, önemli değişimler, kırılmalar ve atılımlara tanık oluyordu.Yeni devletle birlikte, eskisiyle hiçbir ilgisi olmayan, yeni bir toplum yaratılıyordu (Kırkpınar, 2001:127).

Yenileşme hareketleri ve sonrasında savaş dönemi boyunca kadınlarda ideolojik farkındalık ve politik bilinçlenme, onları kadın hareketi içinde geri dönülmez bir yola sürüklenmiştir. Gerek batıdaki kadın hakları adına gelişmeler, gerekse Osmanlı döneminden itibaren başlayan kadın hareketinden ötürü yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde de kadınlar sosyal ve siyasal hakları için mücadele etmeye devam etmişlerdir. Kadınlar mücadeleye devam ederken kadın haklarına ilişkin ilk önemli gelişme, 1926 tarihinde Medeni Kanunu'nun kabulüyle olmuştur. Bu kanunla tek eşlilik, miras, boşanma ve velayet konularında kadın erkek eşitliği sağlanmış, kadınların erkeklerle beraber eşit eğitim, toplumsal hayata katılım ve idari görevde bulunabilmelerinin önü açılmıştır. Medeni Kanunu'nun kabulü ile toplumsal hayatta kadının önünü açmaya yönelik büyük bir adım atılmış olsa da kadınlar siyasal haklardan yoksun konumda olmaya devam etmişlerdir (Türk, 2010:41).

Bağımsızlık mücadelesinde önemli görevler alan, Türk kadınının toplumsal ve siyasal hayatta erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğini savunan Nezihe Muhiddin, Türkiye'de liberal feminizmin ve süfrajete (kadın hakları aktivisti) hareketinin en önemli isimlerinden biridir. Muhiddin bu amaçlarını gerçekleştirmek üzere 15 Haziran 1923'te Kadınlar Fırkası'nı kurmuştur. Fırkanın hedefleri arasında kadınların siyasi ve toplumsal haklarını kazanmak, Cumhuriyet rejimi altında meclis kürsüsünden bu hakları savunmak ve kadın statüsünü yükseltmek bulunmaktadır. Fırka tüzüğünde genel olarak kadınların toplumsal, siyasal ve ekonomik hayatta eşit olmalarını sağlayıcı maddelerden oluşmaktadır. Kadınlar Halk Fırkası daha kuruluş izni verilmeden birtakım faaliyetler ve toplumsal projeler içinde yer alarak kadın haklarına yönelik kamuoyu

oluşturmaya ve hükümete sesini duyurmaya çalışmıştır. Medeni Kanunu'nun kabulünde kadınlar Halk Fırkası'nın etkin kamuoyu faaliyetleri de önemli yer tutmaktadır. Kadınlar Halk Fırkası kuruluş izni için sekiz ay beklemiş fakat fırka programı onaylanmamış ve gerekli izinler çıkmamıştır (Zihnioğlu, 2003:127-147).

7 Şubat 1924 günü İstanbul'da Nezihe Muhiddin başkanlığında kurulan Türk Kadınlar Birliği, Kadınlar Halk Fırkası'na göre söylemlerini yumuşatarak faaliyetlerine devam etmiştir. Kuruluş amacı siyasi etkinlik taşımayan her türlü faaliyeti yapmak, aile ve toplum hayatında, çalışma hayatında ve fikir hayatında kadınların ilerlemesini sağlamak onları eğitmek, Cumhuriyet rejimini benimsemek, yoksul ve kimsesizlere yardım etmek şeklinde özetlenebilir. Bu amaçlar çerçevesinde Türk Kadınlar Birliği, toplumsal ve siyasal hayatta eşitlik mücadelesi vermiş, buna yönelik kampanyalar, sivil toplum faaliyetlerinde bulunmuş ve kadın hakları konusunda farkındalık yaratmaya çalışmıştır (Türk, 2010:43).

Türk kadınları özellikle 1927 seçimleri öncesi kadınların siyasal hak meselesini bir kez daha masaya yatırmış fakat, gerek 1927 gerekse 1931 seçimleri, kadınların siyasal haklarını tam anlamıyla elde ettikleri dönem olmamıştır. Nihayet Türk kadını 1930'da yerel, 1934'te ise genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkını elde ederek 1935 seçimlerinde %4.5'lik kadın oranıyla, on sekiz kadın milletvekilinin meclise girmesiyle siyasal haklarına yasal anlamda kavuşmuş oldular (Türk, 2010:43). İlk milletvekillerini mesleki itibarıyla sınıflandırdığımızda, 18 milletvekilinin 13 kişinin öğretmen, 2 kişinin çiftçi, 1 kişinin doktor, 1 kişinin de yazar olduğu bilinmektedir (Coşkun, 2013:63).

Yasal eşitlik, ataerkil sistemi aşamamıştır. Çünkü kadınların Cumhuriyet Halk Fırkası'na üyeliği iki parti üyesinin önerisiyle mümkün olmakta, adayların belirlenmesi, erkek yöneticilerin kararları neticesinde gerçekleşmekte ve kadın milletvekillerinin sayısı önceden belirlenerek bir kısıtlama getirilmektedir. Buna göre meclise giren on sekiz kadın milletvekilinin büyük bir kısmı, Osmanlı Dönemi'nden beri sürdürülen kadın mücadelesinin içinde olmayan isimlerdir. Nitekim bu mücadelenin baş aktörlerinden biri olan Nezihe Muhiddin bu kişiler arasında bulunmamaktadır. Bu sayede iktidar, kadın haklarının kazanılmasını kendi bağışları olarak tarihe geçirecek,

öte yandan bu duruma minnet duyan, uyumlu erkek iktidarından, farklı bir kimlik ortaya koyamayan bir kadın kitlesi meclis çatısı altında olacaktı (Yaraman, 1999:51, 53)

Çalışma ve eğitim alanı gibi kamusal alanlara dahil edilen kadınların kamusal alanda olduğu gibi geleneksel özel alanda da batılı bir anlayışla yani aile içi ilişkilere önem verecek bir biçimde rol oynamaları gerektiği düşünülmüş ve kadınlar geleneksel rolleri de yerine getirmeleri konusunda özendirilmişlerdir. Bu anlayış çerçevesinde kadını kamu alanına dahil eden yeni anlayış, onun çalışması ve eşiyle birlikte ortak alanları paylaşmasının yanında asli görevinin "analık" olduğunu vurgulamış ve özel alandaki rollerini de yerine getirmesini sağlamayı amaçlamıştır (Coşkun, 2013:63).

Dönemin kadın dergilerinde ve gazetelerinde yayımlanan pek çok makale ve yazıda "çalışan kadın" görüntüsünün "ev kadını" , "aile kadını" yükümlülüklerine aykırı olacak şekillerde yer almasının istenmediği belirtilerek kadının ana ve eş olarak görevlerini yerine getirmesinin birincil öncelikte olduğu vurgulanmaktadır. Başka bir anlatımla kadını kamusal alana dahil ederken geleneksel görevlerinde uzaklaştırılarak özel alandan tamamen soyutlanmasının ya da böyle bir imaj yaratılmasının önüne geçilmek istenmiştir. İlk milletvekillerini meslekleri itibariyle sınıflandırdığımızda, on sekiz milletvekilinden, on üçünün öğretmen, ikisinin çiftçi, birisinin doktor, birinin yazar olduğu bilinmektedir (Coşkun, 2013:63).

Osmanlı Devleti'nde ilk devlet okulları 1847 yılında kurulmuştu. 1869'da kabul edilen Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile, okuma yazma çağındaki tüm çocuklara kız erkek ayrımı yapılmaksızın ilk öğretim mecburiyeti getirilmişti. Tanzimat Dönemi'nden sonra bazı orta dereceli okullarda kızların devamına izin çıkmış, bu amaçla özel kız okulları kurulmuştu. Bütün bu girişimlere karşın eğitim ve öğretim sistemi ne istenildiği gibi yaygınlaştırılabilmiş ne genel bir karakter alabilmiş ne de çağdaş bir düzeye çıkarılabiliştir. Gerçekte ancak Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim hizmetleri merkezileştirilerek, o günden bu güne sürdürülen eğitim sisteminin temelleri atılabiliştir (Kırkpınar, 2001: 216, 217, 218, 219) .

Cumhuriyetin ilk yıllarında okuma yazma bilmeyen kadınların oranı %90.19'dur. Tevhid-i Tedrisat Kanunu yeni Türkiye'de kız çocuklarına her düzeydeki okullarda

okuma yolunu açmıştır. 1923-1924 ders yılından ilkokullarda okuyan öğrencilerin sayısı 336.061'di. Bu öğrencilerin ancak 62.954'ü kız çocuklarından oluşuyordu. 1929'da 447.569 öğrencinin 154.309'u kız öğrenciydi. 1962-1963'te toplam öğrenci sayısı 3.339.606'ya çıkarken bunların içindeki kız öğrenci sayısı 1.310.399'du. 1924'te öğretmen sayısı 10.238'di ve bunların ancak 1.217'si kadın öğretmenlerden oluşuyordu. 1960 yılına gelindiğinde öğretmenlerin toplam sayısı 51.338'e çıkmış, kadın öğretmenlerin sayısı 13.330 olmuştu. 1927'de okuma yazma bilen kadın erkek oranı %7-8 kadarken, 1955'te bu oran %26'ya çıkmıştı (Kırkpınar, 2001: 216, 217, 218, 219).

Bütün zorluklara karşın, Cumhuriyet Dönemi'nde eğitimle öğretim alanındaki reformlar, kadının eğitimi konusunda önemli bir yol alınmasına zemin hazırlamıştır. Nitekim 1985 yılında, okuma yazma bilmeyen kadınların oranı %31.77'ye kadar gerilemiş, bu rakam 1990 yılında %15-20 arasındaki bir düzeye inmiştir (Kırkpınar, 2001: 216, 217, 218, 219)

Toplumdaki genel kadın hareketine baktığımızda 1935 yılı Türkiye'deki kadın tarihi bakımından bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Bu tarihten itibaren devletin baskısı karşısında dağılmak zorunda kalan feminist kadınlar yerlerini, her şeyiyle Cumhuriyetin ideallerine adayın kadınlara bırakmışlardır (Coşkun, 2013: 63).

Yasalarla elde edilmiş siyasal ve toplumsal haklardan ötürü kadınların fiili olarak siyasal eşitlik talebi 1934'te akabinde gelen çok partili dönem boyunca o dönemde, kadın sorunları ve temsil sorunu gerek kadınlar tarafından gerekse meclis bünyesinde somut olarak dile getirilmemiştir. 1960'ların sonuna kadar genellikle hayır kurumları ve sosyal yardım dernekleri bünyesinde örgütlenmiş ve yayıncılık faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu dönemde kadın ve siyaset ilişkisi en somut gelişmelerden biri, CHP tarafından kadının meclisteki düşük temsiline bir önlem olarak 1955 yılında parti bünyesinde kadın kolları örgütlenmesinin oturtulmaya başlamasıdır. Kadın kolları örgütlenmesi, CHP'nin ardından 1959'da Demokrat Parti, 1965 yılında ise Adalet Partisi bünyesinde oluşturulmuştur (Türk, 2010: 44-45).

1960'ların sonunda 1980 darbesine kadar solun yönlendirdiği gibi kadın hareketi görülmektedir. Kadınların, yasalarda olduğu iddia edilen eşitliğe karşın eşitsiz bir cins

olduğu bilinci ilk olarak bu dönemde, "gelir ve fırsat eşitliği", "sömürü" kavramları üzerinden dile getirilmeye başlanmıştır. Kadınlar bu dönemde Marksist feminist bir yaklaşımla sol, sosyalist yayın ve derneklerde faaliyet göstermeye başlamış, toplumsal adaletsizliğe karşı sesini duyurmaya çalışmıştır. Bu dönemde genel olarak kadın sorunları, sınıf mücadelesiyle bir tutulmuş, tekil olarak kadının kadın olmaktan kaynaklanan sorunları ve temsil sorunu üzerinde durulmamıştır (Türk, 2010: 45).

1980 sonrası döneme baktığımızda; Çaha'nın Türkiye'de kadın hareketinin en önemli evresi olarak nitelendirildiğinde dördüncü evre; 1980 sonrasında başlamıştır. "Kadının kimliğini arama evresi" olarak isimlendirdiği bu evrede değişik feminist akımların başlattığı kadın hareketi Türkiye'de dikkat çeken bir hareket olarak gün yüzüne çıkmıştır. Bu yeni feminist hareket, toplumsal cinsiyet kalıplarını, egemen kültür tarafından belirlenen kadınlık erkeklik kimliklerini ve rollerini sorgulayarak ataerkil değerlere karşı önemli bir toplumsal hareket başlatmıştır (Coşkun, 2013:65).

1980'li yıllara gelindiğinde, kadınların siyasal yaşama katılımlarında değişiklikler olduğu gözlemlenmektedir. Her şeyden önce 12 Eylül rejimi kadınların temsili üzerinde de etkisini göstermiştir. Kadınların simgesel temsili konusu tekrar gündeme taşınmıştır. 12 Eylül rejimiyle oluşturulmuş olan Danışma Meclisi'ndeki kadın oranı o zamana kadarki en yüksek kadın oranına sahip meclistir. Bu dönemde yer alan diğer önemli bir gelişme ise siyasi parti kadın kollarının kapatılmasıdır. Ayata (1992), bu gelişmeyi "kadınların siyaset yapmasını engellemekten çok kadınların kadınca siyaset yapmalarından erkekçe siyaset yapmalarına teşvik anlamına geldiği" şeklinde yorumlamaktadır (Aktaran: Şahin, 2011:22).

Sonrasında kadın kolları tekrar kurulmuştur. Arat'ın 1980 sonrası kadın hareketi ve Kemalizm'in feminist eleştirisi bu noktada önem taşımaktadır. Arat'a göre (1991:7-19). 1980'ler kadın hareketi, Kemalist reformlarla gerçekleştirilen batılılaşma hareketinin bir uzantısı konumunda olmuştur. Kemalizm'in, kadınların eğitim ve çalışma yaşamına yönlendirmesiyle ve batıdaki gelişimlerin takibiyle ekonomik özgürlüğe sahip, eğitim görmüş, batıdaki ve dünyadaki kadın hareketlerini takip eden kentli bir kadın kitlesi doğmaya başlamıştır. Yeni oluşan bu kadın hareketi, kadın

sorunlarının kökeninin, ataerkil toplum yapısından kaynaklandığını ve sorunun kadının haklarına kavuşmaktan öte olduğunu düşünmekteydi. 1980 sonrası kadın hareketine göre kadın ezilmişliğinden kurtulmak için ataerkil düzen ve devlet başta olmak üzere aile, hukuk, eğitim, sağlık, bilim gibi tüm baskı araçlarının sorgulanması ve yeniden düzenlenmesi gerekmektedir (Aktaran:Türk, 2010:45-46).

1980'ler kadın hareketi, feminist kadınlar, devlete karşı çıkmışlardır. Çünkü onlara göre devlet ataerkil bir şekilde yapılanmıştır ve bu ataerkil yapılanma da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin meşruiyetine yardımcı olmaktadır. Devlet politikaları eşitlikçi de olsa kadın özel hayatta halen ezilmektedir. Bu dönemin kadın hareket sol hareket içindeki kadınları, kadın sorunlarına eğilen kadınları ve aynı zamanda yine 1980 sonrası yeni gelişmeye başlayan Müslüman kadın hareketini de kapsamaktadır. Böylece sağ sol ayrımına dayanmayan, kendi ekseni olan kadınların politik, eleştirel düşünmeye sevk eden feminist akım 1980'ler kadın hareketinin yönünü belirlemiştir (Aktaran: Türk, 2010:45-46). Sonuç olarak 1980 dönemi kadın hareketleri siyasi olmayan kadın ve kadın sorunları üzerinde devam etmiş ve birçok kazanım elde etmişlerdir.

2.1.3 Kadının Siyasette Etkin Rol Almasının Önündeki Engeller

Cumhuriyetle birlikte kadınlara haklar verilmeye başlanmış fakat kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olabilmesini zamana yaymak gerekmekteydi. Çünkü Osmanlıdan beri ataerkil iktidar yapısına alışılmış, aynı zamanda cinsiyetçi bakış açısı içerisinde kadının yıllarca ezilmiş olması, halkın konuyu kolay kabul etmesini engellemekteydi.TBMM'de pek çok başarıya imza atılmış olmasına rağmen, kadınlara haklar verilmesi konusunda temkinli, hatta hazır değildi. Bunun örneği olarak, Erzurum mebusu Hoca Salih Efendi'nin dört kadınla evlenme hakkını tanıyan kanun önerisini meclise sunması gösterilebilir.

Seçim ile ilgili olarak seçmenlerin sayılması esnasında, kadınların da sayılması gerekliliğini vurgulayan Tunalı Hilmi Bey, mecliste ciddi tepkiler ile karşılaşmıştır (Terzioğlu, 2010:15). Kadınların seçimlere katılma hakkı için yaptıkları mücadelede Afet İnan'ın başına gelenler son nokta olmuştur (Çağlar, 2011:59). 1929-1930 öğretim yılında Yurttaşlık Dersi veren Afet Hanım'ın, seçimleri anlatmak için gerçekleştirdiği

canlandırmada, belediye seçimini bir kız öğrencinin kazanması ve ardından erkek öğrencilerden gelen itirazları Atatürk'e anlatması sonucunda, Paşa olayın araştırılmasını istemiştir. 1930 yılında kadınlar resmen yerel seçimlere katılma hakkı kazanmışlardır (Terzioğlu, 2010:17). Bu olay, kadınların politikaya katılmalarının önünde hem erişkin erkeklerin, hem de genç erkeklerin zihinlerinde engellerinin olduğunu vurgulamak açısından oldukça önemlidir.

Yine seçim hakkının elde edilmesinin ardından kötü yorumlar da gelmiştir(Çağlar, 2011:59). Örneğin, Mazhar Osman Bey kadınların siyasi hakları hakkında yaptığı bir konuşmasında şu sözlere yer vermiştir: "...Lakin biz verdik. Hem de iyi ettik. Köpek kadar bile kafası büyümemiş ne ahmaklar, beyinleri çorak bir topraktan farksız nice ümmiler erkeğiz diye rey sahibi olurlarsa hanımların vatanın siyasetinde bir aşçı yamağı kadar neden alakası olmasın?(Terzioğlu, 2010:63). Bu sözler, kadınlara verilen hakları destekler gibi görülse de, pek çok kesim tarafından kadının küçümsendiği biçiminde algılanmıştır ve Mazhar Osman Bey, kadınlardan büyük tepkiler almıştır.

Dönemde kadınlara önceleri destek vermiş olan Son Posta Gazetesi'nde, İsviçre'deki kadınlara örnek olan Türk Kadınının değişimi ile ilgili yapılan bir haberin ardından, "Ev Kadınından Beklenen" isimli bir yazı yayınlanmış ve kadının siyasete katılmasını eleştirilmiştir:"Kadın Denilince hayalimizde gözleri, dudakları ve umumiyetle yüzü gülümseyen sevimli bir mahlûk belirir. Çatık kaşlılık kadına hiç yakışmıyor. Kadın, kendisini değil, kendisi için didinip uğraşan erkeği de güldürmenin sırrını bilmelidir. Erkek kadına her şeyini verir. Buna karşılık ondan istediği şeyler şefkat ve sevgidir"(Terzioğlu, 2010:83).

2000' li yıllara baktığımızda da halen kadınların politikaya katılması için fiziksel ve zihni engellerin olduğu görülmektedir. Burada yapılan araştırmalara göz atmakta fayda vardır. Örneğin KONDA tarafından yapılan, Kadınlarda İnsan Hakları Farkındalığı ve Davranışları Araştırmasında temsili olarak seçilen kolsuz bluzun kadınlar tarafından sokağa çıkarken büyük oranda (yüzde 69) giyemediği, "Hayat Tarzları Araştırmasında kadınların yarısından fazlasının (yüzde 52) görücü usulü ve yüzde 8'nin isteği dışında evlendirildiği gözlemlenmiştir (KONDA, 2011:11). Buradan,

kadınların aile kurarken bile büyük çoğunluğunun fikrinin alınmadığı ortaya çıkmaktadır. Kadının ailedeki yeri, siyasi alana atılmasının da önüne geçen en temel engellerdendir.

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) tarafından yapılan 12 İlde Kadın İstihdamını Arttırma ve Fırsat Eşitliğini Sağlama Politika Sonuçlarının Değerlendirilmesi araştırmasında, Türkiye’de kadınların çalışma çalıştırılma oranının Avrupa Birliği ve OECD ülkelerine oranla çok düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya başlanmadan önce yapılan araştırmalarda (TÜİK, 2012 Temmuz Verileri), Türkiye’de her 100 kadından 11 tanesinin işsiz olduğu görülmüştür (KEİG, 2012:6). KEİG tarafından hazırlanan raporda, kadın ve erkeğin yıllara göre iş gücüne katılma oranları ise şu biçimde özetlenmektedir:

Tablo 5. Türkiye’de Yıllara Göre Kadın İstihdamı

YILLAR	KADIN				ERKEK			
	İŞGÜCÜ (000)	İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI (%)	İSTİHDAM EDİLENLER (000)	İSTİHDAM ORANI (%)	İŞGÜCÜ (000)	İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI (%)	İSTİHDAM EDİLENLER (000)	İSTİHDAM ORANI (%)
1990	6 160	34,1	5 637	31,2	13 990	79,7	12 901	73,5
1995	6 427	30,9	5 958	28,7	15 858	77,8	14 628	71,7
2000	6 188	26,6	5 801	24,9	16 890	73,7	15 780	68,9
2001	6451	27,1	5 969	25,1	17 040	72,9	15 555	66,5
2002	6 760	27,9	6 122	25,3	17 058	71,6	15 232	63,9
2003	6 555	26,6	5 891	23,9	17 086	71,6	15 256	62,9

2004	5 669	23,3	5 047	20,8	16 348	70,4	14 585	62,7
2005	5 750	23,3	5 108	20,7	16 704	70,3	14 585	63,2
2006	5 916	23,6	5 258	21,0	16 836	70,6	14 959	62,9
2007	6 016	23,6	5 356	21,0	17 098	69,9	15 165	62,7
2008	6 329	24,5	5 595	21,6	17 476	69,8	15 382	62,6
2009	6 851	26,0	5 871	22,3	17 898	70,1	15 598	60,7
2010	7 383	27,6	6 425	24,0	18 257	70,5	15 406	62,7
2011	7.859	28,8	6973	25,6	18867	71,7	17,137	65,1

Kaynak: KEİG (Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi Platformu), 12 İlde Kadın İstihdamını Arttırma ve Fırsat Eşitliğini Sağlama Politika Sonuçlarının Değerlendirilmesi Araştırması, s.6 <http://www.keig.org/content/ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar/genelge.keig.ara.rapor.kas%C4%B1m.2012.pdf> Erişim Tarihi: 30.12.2014.

Kadın istihdamının önündeki en önemli engel kız çocuklarının eğitim hakkının engellenmesi ve kadının aile içinde karşılıksız hizmet etmesi istenmektedir. Kadının iş hayatından uzakta olması, politikaya atılmanın ve yönetimde yer almanın da önüne geçmektedir.

Özellikle kadınların sivil ve sosyal haklarına erişiminin olmadığı ya da sınırlı olduğu böyle bir durumda siyasi hakları da etkilenmektedir. Aynı zamanda karar verme ve politika yapma süreçlerine katılımları da sınırlı olduğundan, ihtiyaçlarını seslendirip, talep edememekte ve gerçekleşmesini sağlayamamaktadırlar (KONDA, 2011:11).

Türkiye’de demokrasinin gelişim süreci içinde sivil toplum kuruluşları gelişmekle birlikte yeterince yaygın ve güçlü değildir. Türkiye 3. Sektör Vakfı’nın hazırladığı kapsamlı bir rapordaki bulgulara göre; gelişmiş demokratik Ülkelerde bir kişi ortalama 15 STK’ya üye iken, bu Türkiye’de tam tersine sadece 780 kişiden birisi bir STK’ya üyedir.

STK’ların %42’si Ülkenin 5 büyük kentinde –İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Adana- kuruludur, üyelerinin sadece %10.4’ü, yöneticilerinin ise %14.4’ü kadındır. Çalışma alanları ise, %18.1 dini hizmetlere yönelik, %14.3’ü spor kulüpleri, %13.7’si ise yardımlaşma dernekleri olarak sıralanmaktadır (TÜSEV, 2011;18). Savunuculuk görevini öne çıkartan STK’ların oranı çok düşüktür. Bu veriler kadınların STK içinden sistemi zorlayacak değişiklikleri yapabilmemesinin de zorluğunu çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır. Buna karşın özellikle kadınlara yönelik savunuculuk görevini yerine getiren STK’ların kitleselleşme ve yaygınlaşma açısından tüm sorunlarına karşın etkili ve başarılı kampanyalar gerçekleştirdiklerini de unutmamak gereklidir.

Kadınların siyasete katılmalarının önündeki bir diğer engel de farklı bakış açılarının erkekler tarafından kabul görmemesidir. Gündelik hayattaki deneyimleri ile kadınların öznel sorunlarına ve toplumun diğer problemlerine karşı geliştirdikleri çözüm yöntemleri erkeklerin “egemenlik” anlayışını zedelemektedir. Özellikle kadınlar üzerinde hakimiyete sahip olduğunu düşünen ve kadını nesnelleştiren zihniyet, kadının politik ortamda bulunmasına katlanamamaktadır (TBMM, 2013: 80).

Kadınların siyaset hayatına girmelerinin önünde eğitimlerinden kaynaklanan engeller bulunmaktadır. Büyüme süreçlerinde sürekli toplum tarafından “anne” olmaya hazırlanan kadınların genellikle siyaset hayatı ile ilgili bilgisi sınırlı kalmaktadır. Ülkemizin halen pek çok bölgesinde kız çocuklarının okula gitmesi ebeveynleri tarafından engellenmektedir. Eğitim bakımından yetersiz yetişen kadın, siyasette aktif rol alma sürecine girmeyi düşündüğü andan itibaren bilgi eksikliği yaşamaya başlamaktadır. Bu eksikliğin yanı sıra kadının kendine güvensiz olduğu da araştırmaların ortaya çıkarttığı bir gerçektir (TBMM, 2013:80).

Siyasete atılmak ve burada çeşitli faaliyetlerde bulunmak ciddi bir zaman ve maddi kaynak harcamak anlamına gelmektedir. Çalışma oranı düşük olan kadının maddi zorluklarla karşılaşmaması için bazı partiler adaylık ücretlerinde kadınlara özgü indirimler yapmaktadırlar. Ancak genellikle erkek üyelerin fazla olması, adaylık seçimlerinde taraftar toplayamayan kadının yine karşılaştığı engeller arasında yer almaktadır (TBMM, 2013:80-81).

2.1.4. Siyasi Partilerde Kadın Kolları

Siyasette ve siyasal yaşamda kadını daha aktif kılmak, karar verme mekanizmalarında kadın varlığını arttırarak temsil sorununa çözüm bulma amaçlı ilk siyasal faaliyetler kadın kolları örgütlenmesi şeklinde kendini göstermiştir. Kadınların temsil eksikliğine bir önlem olarak CHP'de kadın kollarının oluşturulmasına yönelik ilk çalışmalar başlamıştır (Türk, 2010:59).

CHP'nin 26 Kasım 1951'de gerçekleştirilen 9. Kurultay'ında gençlik ve kadın kolları kurulmasına karar verilmiştir. 1955 yıllarında başlatılan ilk kadın kolları örgütlenme çalışmaları, 1960'lı yıllarda yasal kuruluş olma özelliğine kavuşmuştur. Bu çalışmaların temel amacı, tabandaki kadınları önce siyasi hayata sonrada parlamentoya taşımaktır. İlki CHP' de olmak üzere kurulan kadın kolları, daha sonra diğer partiler bünyesinde de faaliyet göstermeye başlamıştır (Türk, 2010:59).

Kadın kolları siyasette, kadın sayısını her ne kadar artırmak üzere kurulmuşsa da, günümüzde siyasi partiler tarafından, sadece kadınlarla iletişim kurması ve seçim dönemlerinde evlere erkeklerden daha kolay girebildiği için, kadın kollarının faaliyetleri desteklenmektedir. Bu durumda kadının parti içinde daha kısıtlı bir alanda çalışmasına ve taraf toplamasına engel olabilmektedir. Kadınların siyasi hayata başlamaları ve meclise girebilmelerinin önündeki en önemli engellerden biri siyasi partilerin gösterecekleri adayları seçtiği süreçte kadının gücünün sınırlı olmasıdır. Siyasi partilerdeki aday belirleme usulleri, çevre bakımından kısıtlı imkana sahip kadının seçilmesini zorlaştırmaktadır (TBMM, 2013:81).

Parti içinde erkek nüfusun fazla olması da bir diğer sorun olarak görülmektedir. Siyasi partilerin aday belirlemek üzere kendi içlerinde belirledikleri farklı usuller bulunmaktadır. Bunlar arasında en yaygın olanları, önseçim, parti içi oylama, kamuoyu yoklaması, kamuoyu anketleri, adaylarla mülakat gibi uygulamalardır. Siyasi partiler, bu usullerin birini ya da birkaçını aynı anda kullanabilmektedir. Burada temel olarak önseçim, eğilim yoklaması ve merkez yoklaması ele alınmaktadır. Her bir farklı usulün kadınlar açısından avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Kadınlar için aday belirleme sürecinin şeffaf olması çok önemlidir. Bu süreç önceden ne kadar açık olarak belirlenir ve ilan edilir ise kadınlar bu konudaki mücadelelerini daha iyi yapabilirler (TBMM, 2013: 81).

2.1.5. Yerel Siyaset ve Kadın Meclisleri

Kadın Meclislerinin, Kadınların kendi sorunlarına sahip çıkmaları için karar alma süreçlerine ve kentsel yaşamın her alanına katılımını sağlamak amacıyla; kadınların ve kadınlarla ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, siyasi parti, üniversite, meslek odaları ve sendika temsilcileri, kadın muhtarlar ve meclis üyelerinin oluşturduğu demokratik bir yapı olduğu söylenebilir. Yerel yönetimler, halk ile birebir ilişki kurulabilen devlet birimleridir. Bölgelerin birbirinden farklı olmaması ve fırsat eşitliğinin ülkenin her yerinde eşit koşullarda sunulabilmesi için, yerel yönetimlerin halk ile üst yönetim birimleri arasında köprü vazifesini görmesi şarttır.

Günümüzde genellikle siyasi partiler gösterecekleri adayların kitlelerini öğrenmek amacı ile aday gösterecekleri illerde ön seçim gerçekleştirmektedirler. Ön seçimler yerel düzeyde yapılmaktadır. Bu ön seçimlerde aday adaylarının arasında kadınların da yer alması söz konusudur. Adayların arasında ön seçim ile galip gelenler merkezi seçimde yarışmaya hak kazanmaktadırlar. 2011 genel seçimlerinde de partiler için aynı durum söz konusu olmuştur. Örneğin, CHP 2011 merkezi seçiminden önce, 29 ilde ön 82 seçim gerçekleştirmiş, bunların üçünde kadın adaylar seçilebilir konumlara gelmiştir (TBMM, 2013:82). Bunun yanı sıra aynı yıl diğer siyasi partilerde aday belirleme seçimini merkez yoklaması ile yapmışlardır.

Yerel siyaset, genel seçimler için hayati önem taşımaktadır. Yerel düzeyde doğru yapılan siyaset, seçmenin genel seçimlerdeki tercihlerini de doğrudan etkilemektedir. Devletin modern biçimde yönetilmesi için kadının parlamentoda ve yerel yönetim birimlerinde yer alması şarttır (Hacımirzaoğlu ve Özkan, 1998:9). “Yeniden üretime dönük toplu tüketim hizmetleri niteliğinde olan yerel hizmetler, kadınların gündelik yaşamlarını doğrudan etkileyen sonuçlara sahiptir. Bu yüzden, kadınların yerel yönetimlerde temsilinin, yerel hizmetlerin kalitesi üzerinde etkisi olacağını söylemek yanlış olmaz” (Şahin, 2011:24). Kadınların yerel düzeyde siyasete katılımı iki aşamalıdır. Bunlardan ilki seçimlere katılarak tercih ettikleri adaylara oy vermek biçimindeyken, diğeri bizzat aday olarak yönetimde bulunmalarıdır.

Kadınların yerel yönetimlerde aktif rol oynaması ülkenin ekonomik gelişimi açısından da oldukça önemlidir. Burada arsa alım satımı, ruhsatlandırma gibi işlemlerde kadınların söz sahibi olması ekonomiye yön verebilmekte ve ticari ilişkilerde de kadınların aktif rol almasına yardımcı olmaktadır (Şahin, 2011:26).

Günümüzde, siyasette doğru örgütlenme ve halkı bilinçlendirme aşamaları da oldukça önemlidir. Örgütlenme sayesinde siyasi partiler hem yerel hem de genel yönetim düzeylerinde güç sahibi olabilmektedir. Kadınların örgütlenme sürecine katılımları, özellikle kadın seçmenin oyunu partiye kazandırmaktadır. Kadın meclislerinin kurularak siyaset sahnesinde aktif hale gelmesi de 1990’lı yıllara rastlamaktadır. Bu hareketin temelleri ise “gündem 21” adı verilen küresel düzeyde kadın hareketlerine bağlıdır (Şahin, 2011:33). Bu felsefenin temelinde kadın ve erkek eşitliği ile yaşam düzeyinin geliştirilmesi isteği yer almaktadır. Gündem 21’i oluşturan ana düşünce, sürdürülebilir kalkınma olarak adlandırılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, “ekonomik, toplumsal, çevre ve doğal sistemler açısından birbirini destekleyici, bütünleyici; nesiller içi ve nesiller arasında dengeli bir planlama, uygulama ve yönetme sürecidir”(Şahin, 2011:34).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KADINLARIN KURUMSAL SİYASETE KATILIMI:

CHP VE MHP

Çalışmanın ana çatısı olan bu bölümde araştırmanın yöntemine, güçlü ve sınırlı yönlerine ve katılımcılara uygulanan yarı yapılandırılmış soru formu aracılığıyla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerin bulguları ile yorumlarına yer verilmiştir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya başlarken, TBMM' de grubu bulunan AKP, CHP, ve MHP'nin, siyasi parti olarak %50 kadın kotası uygulayan parti HDP'nin MYK üyeleriyle yüz yüze görüşme yapılması planlanmıştır. AKP ve HDP'den görüşme talebine olumlu bir yanıt alınamamıştır.

Merkezin solunda yer alan CHP, Merkezin sağında yer alan MHP'nin MYK üyeleriyle yarı yapılandırılmış soru formu aracılığıyla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, kadın kollarına, kadınların siyasette yeterince yer alamamasına, kadın kotasına, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan engellere bakış açıları ile bu sorunlara ilişkin değerlendirmeleri ve bakış açıları incelenmiştir.

Kadınların sosyal, siyasal ve ekonomik yaşamdan erkeklerle eşit şekilde faydalanmadığı dünya genelinde kabul gören bir konudur. Kadın konusunu incelemek için, üniversitelerde enstitüler kurulmuş, sivil toplum örgütleri, ve medya tarafından sürekli gündemde tutulmuş, siyasi parti programlarında yer almış, mecliste komisyonlar kurulmuş, yerel yönetimler sürekli konuyu araştırarak yerel politikalar üretmeye çalışmışlardır. Kadının kurumsal siyasete katılımı ve siyasette temsil sorunu gibi görünür bir olgunun araştırılması çalışmayı güçlü kılmaktadır.

Araştırmanın diğer güçlü tarafı yarı yapılandırılmış sorularla yüz yüze görüşme yapıldığından kişilerin anında tepkilerini, duygularını anlama ve yanlış anlaşılmalarda anında düzeltme şansına sahip olunmuştur. Üyelerle iyi bir iletişim kurularak, cevapların samimi olduğu düşünülmüştür.

Diğer partilerle görüşme imkanı bulunamadığı için, temsil edilememiştir. Ayrıca yorumların sadece görüşülen kişiler çerçevesinde olması, araştırmanın sınırlı yönlerini oluşturmaktadır.

3.3.Türkiye’de Kadınları Kurumsal Siyasete Katılımı: CHP ve MHP

Kadınların seçimlere katılarak temsilcilik yapamamalarının önündeki en büyük engellerden biri erkek adayların bu konuya sıcak bakmaması ya da partilerin kendi içinde yaptıkları aday seçimlerinde kadın adaylara şans vermemesi, kadının siyasette başarılı olacağına dair inançlarının olmamasıdır. Bu durum parti içinde kadınların taraftar toplamasını engellemekte, kadının kendine olan güvenini de zedelemektedir.

Diğer yandan yönetim birimlerinin çoğunluğunu erkeklerin oluşturması, kadının siyaset ve sosyal yaşantıda aktif rol oynamasını, ve ataerkil iktidar yapısının bunu engellediği görülmektedir. Erkeklerin, egemenliği paylaşmayı öğrenmediği ve kadının bilgi ve becerilerine güvenmediği ortamlarda, kadınlar ne kadar atılgan olsalar da önlerindeki engelleri aşamamaktadırlar.

Türkiye’de kurumsal siyasete, kadın katılımcıların yetersizliği ve bunların üyeler tarafından nasıl görüldüğü konusuna açıklık getirilmek üzere, merkezin solunda yer alan CHP ve merkezin sağında yer alan MHP MYK üyeleri ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

3.3.1 CHP’nin MYK Üyelerinin Bakış Açıları

Çalışmamız kapsamında görüşülen 5 CHP MYK üyesinin görüşlerini aktarmadan önce CHP Parti programına bakmakta yarar görülmektedir. CHP kendisini merkezin solunda, sosyal demokrat bir parti olarak tanımlamaktadır Partinin program dışında ayrıca farklı konu başlıkları ile sunduğu özel raporları ve seçim bildireleri de bulunmaktadır.

CHP “Çağdaş Türkiye İçin Değişim” adını verdiği programında kadınlara ilişkin sorunlara ve çözüm önerilerine farklı başlıklarla yer vermiştir. Bunlar içinde “Kadını, Erkeği Her Alanda Eşit Bir Türkiye “ başlığının altında kadın sorunu; “ bir demokrasi,

insan hakları ve eğitim sorunudur. Kadınlarımıza her alanda fırsat eşitliği, çağdaş, laik, demokratik cumhuriyetimizin var olma sorunudur” güçlü vurgusu dikkat çekmektedir.

CHP’nin programında; Ülkemizin tarafı olduğu Uluslararası Sözleşmelerin yaşama geçirilmesi ile öncelikle eğitim-kadın ve kültür-kadın ilişkileri bağlamında olumsuz toplumsal cinsiyet algılamalarının değiştirilmesi ve yaşamın her alanında kadınların destekleneceği ve bunlara ilişkin önermelere de yer verilmektedir. Ayrımcılığın önlenmesi ve kadınların desteklenmesinde yaşamın farklı alanlarında “pozitif ayrımcılık”, başta kadına yönelik şiddet olmak üzere gerekli yasal düzenlemeler ve kurumların oluşturulması ile yerel ve merkezi yönetim bütçelerinde özel bütçe ödeneklerinin ayrılması önlemler arasında sıralanmaktadır.

Araştırmamızla doğrudan ilgili olarak da; “Kamu yönetiminde ve siyasette, karar verme mekanizmalarında kadın oranının yükseltilmesi amaçlanacak, partimize üye kadınların yerel ve genel seçimlerde aday olmaları özendirilecektir “ betimlemesine yer verilmiştir. Bu betimlemenin hemen ardından, kadın istihdamının geliştirilmesi, kreşlerin yaygınlaştırılması, girişimci kadınlara yönelik kredi gibi önermeler ve çocuk gelin olgusunun önleneceği vurgusu dikkat çekmektedir.

CHP parti programının farklı yerlerinde doğrudan genç ve kadınların siyasete aktif katılımının öncelleneceği ve “parti içi demokrasi” ‘nin geliştirileceği ve özellikle yerel yönetimlerde “kadının toplumsal ve ekonomik yaşama katılımlarını sağlayıcı, statülerini artırıcı ve kadın erkek eşitliğini güçlendirici projelerin gerçekleştirileceği belirtilmektedir. CHP tüzüğü’nün 61. Maddesinde “cinsiyet kotasına yer verilmiştir. Bu düzenleme “Partinin katıldığı milletvekili genel seçimlerinde merkez yoklaması yoluyla belirlenecek adayların tespitinde, parti meclisi seçiminde, il, ilçe, belde yönetim organlarının seçiminde, il genel meclisi ve belediye meclisi üyelikleri için adayların tespitinde, kongre ve kurultay delegesi seçimlerinde en az yüzde 33 cinsiyet kotası uygulanır. Seçimlerde kongre veya kurultay üye tam sayısının beşte birinden az oy alanlar, asıl ya da yedek üyeliğe seçilmiş sayılmazlar. Her 2 cinsiyetten yeter sayıda aday çıkmazsa, katılan adaylarla seçim yapılır.” şeklindedir. Farklı gerekçelerle feminist kadın örgütlerinin de “kadın kotası” yerine “cinsiyet kotası” tanımını yeğledikleri görülmektedir.

Bulgular kısmında kimi sonuçlarına değinilecek bu çerçeveleninin dışında; 2011 yılında yapılan genel seçimlerin öncesinde KONDA tarafından hazırlanan kamuoyu yoklamasında siyasi partiler arasında CHP seçmeninin %56'sının kadınların siyasete katılması için çaba harcadığı görüşüne sahip olduğu ortaya çıkmıştır (TBMM, 2013: 82). Çalışmamız sürecinde görüşülen CHP MYK üyelerinin tümü kadınların siyasal yaşama daha çok katılması gerektiğini vurgulamıştır. Bunu kadınların siyasete katılmasına yönelik olumlu bir bakış açısı olarak nitelemek olanaklıdır. Görüşmeler sırasında CHP MYK yöneticileri özellikle partilerince uygulamaya konulan %33'lük kadın kotasının önemine vurgu yapmıştır.

CHP'li üyeler, kadınların siyasette ve toplumsal yaşamda yeterince etkin olamadıklarını vurgularken, pek çok toplumsal olgu ve soruna değinmişlerdir. Bunların başında, eğitim, ekonomik özgürlüğün olmaması ve kültürel sorunlar öne çıkmıştır.

Görüşülen CHP MYK üyeleri kadınların siyasete katılımının önündeki en önemli engellerden birisinin kültürel yapıdan gelen engelleyici etmenler ve soruna değinmişlerdir. Annelik ve ev içi sorumlulukların ağırlıklı olarak kadına özgülenmesinin kadınların siyasi yaşama katılmasının önünde engel oluşturduğu gerçeği yanında, kadının esas olarak toplumsal yaşamada katılımının da istenen düzeyde olmadığı ortak olarak vurgulanmıştır. Sayer'e göre (2011:13), Toplumsal cinsiyet düzeni, kadınlarla erkeklerden beklentilerin, kadınlarla erkekler için izin verilebilir olanların ve kadınlarla erkeklere atfedilen değerlerin ortaya konulduğu farklı sosyo-kültürel ortamlarda inşa edilmektedir. Bu bağlamda; eğitim sistemleri, siyasi ve ekonomik sistemler, yasal düzenlemeler, kültür ve gelenekler tarafından kurumsallaştırılmakta olan toplumsal cinsiyet düzeni, kadınlar ve erkekler için uygun görülen toplumsal cinsiyet rollerini belirlemektedir. Burada araştırma bulgularının, Sayer' in tezi ile örtüştüğü görülmektedir.

CHP MYK üyeleri yönetim sorumluluğunda oldukları yerel yönetimlerde başta kreş ve istihdam olmak üzere kadınlara yönelik hizmetleri geliştirdikleri vurgusunda da bulunmuşlardır. Kadınların eğitim düzeyinin mutlaka yükseltilmesi gereği, karar verici

noktalarda söz, yetki ve kararın çok büyük oranda erkeklerde olması da ortak olarak yinelenmiştir.

Kadınların siyasette “insani ilişki kurma becerileri” ile “hemcinslerine daha kolay ulaşabilir” oldukları vurgusunu bir üye belirtmiştir. Doğrudan kadın kollarının gerekliliğine ya da tersine bir görüş belirtilmemekle birlikte 1980 sonrası partilerin kadın ve gençlik kollarının kapatılmasının olumsuzluğu da belirtilen sorunlardan birisidir.

CHP MYK üyeleri siyasette kadın katılımcıların sayısını yeterli bulmamaktadır. Kadınların karar verici konumlarda yer almaları ve siyasette sayılarının istenen düzeye çıkması, Ülkemizde düşünsel gelişimi ve çağdaşlaşmayı arttıracak sıklıkla belirtilmiştir. Bu vurgular arasında “kadınların gündelik hayatta daha ayrıntıcı olduklarından dolayı siyasi ortamda da daha duyarlı olduğuna işaret edilmektedir. Bu durum kadınların daha dikkatli davranmalarına ve alınan kararlar konusunda çok yönlü düşüncelerine neden olmaktadır” türünden pozitif görünümlü olsa da toplumsal cinsiyet algısı açısından dikkat çekici genellemelerle de karşılaşmıştır.

Benzer bir başka yorum; “siyasetin zor ve yıpratıcı olduğu, kadınların ev hayatlarında aldıkları büyük sorumluluktan dolayı sosyal hayata yeterince vakit ayıramadıkları, kadın eşittir çocuk, kadın eşittir aile zihniyetinin bunda oldukça büyük etkisi olduğu, kadınların sosyal hayatta ve siyasette kendilerine daha fazla yer açabilmeleri için çocuklarını da buna göre eğitmeleri gerekliliği, anneliğin yerini babalığın ya da bir başkasının alamayacağı”dır. Aslında tüm ayrımcılıkların temelinde toplum içindeki uygulamaları yapmak ve iş bölümü gerçekleştirerek rol dağılımını sağlamak için bir cinsiyetin görevlendirilmesi anlayışı yatmaktadır. Bu hipotezi Cornell’in 1995’te yaptığı hegemonik erkeklik tanımı da desteklemektedir: “Connell’e göre hegemonik erkeklik, “patriarkinin meşrulaştırılması sorunsalına genel kabul görmüş bir cevap olarak toplumsal cinsiyet pratiklerinin yapılandırılması anlamına gelen ve erkeklerin baskın konumları ile kadınların ikincil konumlarını garanti eden bir kavram” biçiminde ifade edilmiştir (Sayer, 2011:6). Buradan erkek egemenliğinin nasıl oluşturulduğu ve nasıl devam edeceğinin garanti altına alındığı anlaşılmaktadır.

CHP'ye başka bir siyasal yapıdan gelen üye "kadınların aile içindeki görevlerde erkekle eşit olmadığını ancak eş değerde olduğunu, bunun ince bir çizgi olduğunu belirtmektedir. Aynı MYK üyesi erkeklerin kadınları engellediği görüşüne de farklı açıdan bakmaktadır. Siyasetin bireysel ve kitlesel olarak ayrı ayrı yarış hali olduğunu vurgulayıp, kadınların da erkekler ile rekabet edebilir hale gelmesi gerektiğini, aksi takdirde siyasetin doğal bir sonucu olarak yerlerinden olacaklarını belirtmektedir. Bu rekabet ortamında fazlaca dikkat ve zaman gerektiğinden dolayı ve kadının özellikle anne olma vasfından kaynaklanan vakitsizliğinin, siyasette geri planda kalmalarına neden olduğunu söylemektedir. MYK üyesinin bu görüşü, kadınların anne olarak sorumluluğunun doğal olduğunu, aile içindeki tüm sorumluluğu yüklenerek ve aynı zamanda da siyasette erkeklerle yarışacağını belirtmektedir. Bunun cinsiyetler arasındaki eşitlik ilkesiyle çeliştiği düşünülmektedir.

Bir başka benzerlikler içeren yaklaşım; demokrasinin doğru yapılmadığı bir ortamda cinsiyetlere de yeteri kadar eşitlik verilemeyeceğini, öncelikle "temiz siyaset" yapılması gerektiğini, aksi takdirde hassas ve doğası gereği daha detaycı olan kadının siyasi arenada boy göstermek istemeyeceğini savunmaktadır. Bu düzenin değiştirilmesi gerektiğini ancak bunun tek bir partinin çabası ile sonuç vermeyeceğini belirten MYK üyesi, kadınların aktif bir sosyal hayatının olması için önce kendilerinin, sonra ev halkının, ardından da toplumun her kesiminin istekli olması gerektiği" belirtilmektedir.

Dikkat çekici bir başka vurgu; Kadının ekonomik özgürlüğüne ilişkindir.

Bir üye; " çalışmayan kadının ekonomik nedenlerden dolayı siyasete giremediğini, siyasetin pahalı bir uğraş olduğunu savunmaktadır". Bu nedenle öncelikle kadın istihdamının artırılması gerekliliğine dikkat çekmektedir. Türkiye'nin TCEE değeri 0.443 olup bu değer ülkeyi 2011 endeksinde yer alan 146 ülke arasında 77'nci sıraya yerleştiriyor. Türkiye'de iş gücü piyasasına kadın katılımı, yüzde 24 erkeklerde ise yüzde 69.6' dır. Bu sonuç yukarıdaki tespiti doğrulamaktadır.

Aynı üye siyasetin yapılış biçimine ilişkin olarak ise;

" kendi eşi dâhil tüm kadınların erkek baskısından çıkıp iş yemeklerine, iş seyahatlerine ve sosyal sorumluluk projelerine katılması gerektiğini, evdeki erkeğin buna engel

olmaması gerektiğini” vurgulamaktadır. Bu vurgu, erkeklerin her türlü kadınları engellediği düşüncesini desteklediği şeklinde yorumlanabilir.

Bir başka önemli vurgu,” Avrupa ülkelerinde kadınların siyasete katılımının daha yüksek seviyelerde olmasını, bir başarı olarak gösterirken, “Almanya’da kadın için siyaset zor değilse, bizde de zor değil, biz siyaseti kendimiz zorlaştırıyoruz. Kadının günlük yaşamdaki standartlarının yükseltilmesi ile kendi istediği şeylerle daha fazla ilgilenebileceği bir alanın yaratılacağı ve farklı siyasi partilerdeki kadınların, kadınlar ile ilgili negatif durumlarda birleşmesi gerektiğine, öncelikle kadının statüsünü yükseltmeyi hedeflemeleri gerektiğidir”. Bu vurgu kadınların yaşamını kolaylaştıracak ve cinsler arasında sorumlulukların paylaşımını kolaylaştıracak sosyal devletin merkezi ve yerel yönetimler eli ile yeni, ulaşılabilir –kreşler, yaşlı, engelli bakım merkezleri, toplum merkezleri gibi- kuruluşları yaygınlaştırması gerekliliği kapsamında düşünülebilir.

Eşlerin veya kız çocuklarının aktif siyasal yaşama katılımı konusunda olumsuz herhangi bir görüş belirtilmemekle birlikte, aktif siyasette olan eş veya çocuktan da bahsedilmemiştir. Çalışmalarında “eşim bana yardım ediyor” vurgusu birden çok kez yinelenmiştir.

Genel olarak yasalarda önemli görülen bir eksiklik belirtilmemiş ve karar alma süreçlerinde, özellikle TBMM’de yeterli kadın olmamasının “alınan kararlarda” olumsuz bir etki yapacağı düşüncesine katılmadıkları görülmüştür. Burada daha çok kadın temsilci olgusuna olumlu yaklaşılrken, olmadığı durumlarda olumsuz bir sonucu önlemeye yönelik, çalışma komisyonlarının oluşturulması gibi ara mekanizmaların yararından bahsedilmiştir

Sıklıkla ve olumlu olarak vurgulanan cinsiyet kotasının yanı sıra kadın aday adaylarından ücret alınmaması veya düşük ücret alınması da benimsenen ve bir üye tarafından hiç ücret alınmaması önerilen düzenlemeler arasındadır. Buda kadınların ekonomik açıdan yetersiz olduklarını ve desteklenmelerinin gerekliliğinin göstergesidir denilebilir.

Aktarımlar sırasında siyasetteki kadın olgusuna özellikle “başarılı görülen örnekler” üzerinden yaklaşım dikkat çekicidir. Yerel yönetimlerde başarılı olduğu düşünülen kadın yöneticilerden övgü ile söz edilmektedir. Aynı zamanda kadınların yerel yönetimlerde daha başarılı olduklarını, buna rağmen yerel yönetimlerde kadınların çok daha az yer aldıkları vurgulanmıştır.

Kadınların parti içinde daha etkin olabilmelerinde kısa dönem önermeleri içinde, kota, aday adaylarından düşük ücret alınması veya hiç alınmaması ile genelleştirilemeyecek yerel yönetimlerdeki kadının toplumsal yaşama katılımını güçlendirdiği düşünülen kreş vb tekil uygulamalardan söz edilmektedir. Orta ve uzun dönem için eğitim, istihdam ve toplumsal cinsiyet algısının değiştirilmesi, yasal yeni düzenlemeler ile Cumhuriyetin kazanımlarının korunup, geliştirilmesi önermeler arasında yer almıştır. Kadın katılımının önemi gereği, parti örgütlerinde yeterince kadın üyenin bulunmayışı ve bazı bölgelerde katılımın çok daha düşük olduğu vurgusu sıklıkla yinelenirken, parti programında da yer alan somut bazı önermelere hiç değinilmediği de görülmüştür.

3.3.2 MHP'nin MYK Üyelerinin Bakış Açıları

MHP 'nin kadınlara yönelik görüşlerini irdelleyebileceğimiz iki temel metin; MHP'nin 9. Olağan Büyük Kongresi'ne sunulan “Geleceğe Doğru” başlıklı Parti Programı ile “2023'e Doğru Yükselen Ülke Türkiye Sözleşmesi” başlıklı 2011 Seçim Beyannamesi'dir.

MHP Parti Programında kendisini; “toplumsal merkezin siyasal temsilcisi” olarak tanımlamaktadır. Partinin temelini “Türk Milliyetçiliği” anlayışı çerçevesinde oluştuğu ve hedefin “milli ve manevi değerlere bağlı” “Lider Ülke Türkiye” olduğu belirtilmektedir. Temel ilkeler arasında “çoğulcu demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı” olgusu da vurgulanmaktadır. Sosyal devlet olgusu içinde yaşlı, kimsesiz, engelli ve yoksul tanımlamaları birey-aile-toplum üçlemesi içinde tanımlanmakta, kadınlara ilişkin özel bir ifade görülmemektedir.

Kadın ve çocuk hakları başlığı altında “ Kadınlara karşı her türlü fiili ve hukuki ayrımcılığa ve kadın istismarına karşıyız” ifadesi ile yetinilmiştir. Sosyal koruma olarak ise ;”...yardıma muhtaç, yoksul ve kimsesiz vatandaşları aç ve açıkta bırakmamak” hedefi belirtilmiştir. İstihdam içinde de “engelliler, yoksullar, uzun süreli işsizler, gençler ve kadınlar” için mesleki eğitim programlarına değinilmiştir.

MHP'nin yukarıda belirtilen her iki temel belgesinde de kadın konusu ayrı bir başlık altında değil, Aile, Çocuk ve Kadın başlığı altında ve kısaca yer almaktadır. Burada “Kadınların eğitim düzeyleri yükseltilecek; kalkınma sürecinde, iş hayatında ve karar alma mekanizmalarında daha fazla rol almaları sağlanarak toplumsal konumları güçlendirilecektir “ denildikten sonra “İstihdam, mesleki beceri kazandırma, şiddet ve istismarın önlenmesi “ hususlarına da yer verilmiştir. Partinin Seçim Beyannamesinde de Aile, Kadın ve Çocuk başlığı altında, programdaki hususlar yinelenmekte ve “Kadınlara karşı uygulanan her türlü fiili ve hukuki ayrımcılığa son verilecektir” denilmektedir. Görüldüğü gibi MHP programında kadınların siyasette daha etkin olmasına yönelik özel/somut bir önermeye yer verilmemiştir.

Çalışmamızda MHP MYK üyesi 5 kişi ile görüşülmüştür;

MHP'li MYK üyeleri, kadınların siyasette yer almalarına olumlu olarak yaklaşmaktadır ve kadın kollarının daha çok kadının siyasete katılmasına da katkı sağladığı görüşündedirler. Bu yaklaşım farklı örneklerle desteklenmiştir. Bunlar arasında;” kadınların kendilerini kadın kolları içinde daha rahat ifade edebildikleri, ev ve parti işlerini kadın kollarının çalışma sistemi içinde daha kolay dengeleyebildikleri, parti teşkilatlarının erkek egemen görüntüsü nedeniyle aile ve çevreden gelecek baskıların azaldığı” sıklıkla yinelenmiştir.

MHP'li yöneticiler, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında, kendi yakınları-eş, kız çocuk-bağlamında siyasete katılmalarına ilişkin olumsuz bir görüş belirtmemektedir. Her ne kadar kendi ailelerinde partide aktif çalışan, görev alan kadın bulunmadığını belirtmekle birlikte,”olsa desteklerdim” görüşü egemendir. Kadının partide çalışmasının, erkeğin çalışmalarına daha hoşgörü ile yaklaşacağı sonucunu doğuracağını belirten yönetici de olmuştur.

MHP'li yöneticiler de büyük ölçüde yasaların yeterli olduğu görüşündedirler. TBMM'de ve genel olarak karar alma sürecinde daha çok kadın olması olgusuna ilişkin olumsuz bir yaklaşım belirtilmemekle birlikte, bu eksikliğin ek bir sorun yaratmadığı görüşü yaygındır. Kadınlar daha az sayıda temsil edildiği için "yasalarda ve kadınlara ilişkin düzenlemelerde onların aleyhine olacak bir yaklaşım söz konusu değildir" denilmektedir. KONDA tarafından yapılan araştırmalarda, kadınların günlük hayatında karşılaştıkları sorunların çözümü için kadın yöneticilere ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar ve anketlerde, kadınlara yönelik sorunların çözülebilmesi için kadın politikacı temsilcilerin olması gerektiğine, kadınların %84'ü, erkeklerin ise %62'si inanmaktadır (KONDA, 2011: 12), yapılan bu araştırma yukarıdaki bulguyu desteklememektedir.

Evlilik ve çocuk olgusunun kadının siyasete katılımını güçleştirdiği ve geciktirdiği de sıklıkla ifade edilmiştir. Bununla bağlantılı "annelik olgusunun" doğal olarak kadını eve daha çok bağladığı ve bunun tıpkı kamusal tüm alanlarda olduğu gibi, partilerde de katılımı azalttığı vurgulanmıştır.

MHP MYK üyelerinin kadınların siyasetteki konumuna bakışlarında iki temel öge öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki pragmatist bir yaklaşımla ve sıklıkla ifade edilen "kadınlarla daha çok eve girebiliriz, evlerde yeni insanlara kadınlarla ulaşabiliriz" düşüncesidir. Bunu bütünleyen ikinci bir temel vurgu ise "kadınlar için pozitif ayrımcılık anlamına gelecek kota ve benzeri uygulamalara" karşı çıkılmasıdır. Kota uygulamasının gerekli olmadığını kadınlarında erkeklerle birlikte yarışarak siyasette yer edinmeleri gerekliliğini dile getirmişlerdir.

Partideki kadın kolları ve kadınlardan siyasetteki beklentide ortak olarak belirtilen görüş; "kadınların evlere daha rahat girebilecekleri" ve "kadın seçmenlere ulaşabilir" olduklarıdır. Bu görüşle bağlantılı olarak, bir yandan da kadınların siyasete yeterince ilgi göstermedikleri ve il-ilçe yönetimleri (teşkilatlar) ile yerel yönetim seçimlerinde aday olmadıkları sıklıkla vurgulanmıştır.

Adaylık dışında," kadınların siyasette kararlılık ısrar etmelerinde eksiklik olduğu, partiye sınırlı bir sürede gelip, vakit ayırıp, özellikle milletvekili adayı

olunduğu, bu olmayınca da bir sonraki seçime kadar ortalıkta görünmedikleri” MYK içinde çok etkin olan üyeler tarafından belirtilmiştir. Bu vurgu kadınlar için kota ve benzeri pozitif ayrımcılığın olmamasının/istenmemesinin de temel gerekçesi yapılmaktadır. MHP’li üyelere, CHP MYK üyeleri kadar sıklık ve yoğunlukta olmamakla birlikte kadınların siyasal hayata katılımlarının önündeki engelleri belirtirken, ataerki yapıya, eğitim sorunlarına ve kadınların ekonomik güçlerinin, özgürlüklerinin yeterli olmamasına vurgu yapmaktadırlar.

MHP’li yöneticiler; “partilerinde her insanın eşit olduğunu, liyakat ve tabandan başlayarak çalışıldığı takdirde, kadınlarında siyasette daha çok temsil edilebileceğini, etkin olacaklarını” savlamaktadırlar. MHP’li yöneticiler, kadınların siyasete katılmasının önündeki engelleri vurgulamakta, ancak çözüm için pozitif ayrımcılık önermelerini reddetmektedirler. Öne çıkan yorumlarda; kadınların özellikle yerel yönetimlere ilişkin seçimlerde adaylığa ve il, ilçe örgütlerinde yönetici olmaya istekli olmadıkları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunu bir adım daha ileri götürüp, kadınların, siyasette birbirlerini engellediği ve genel olarak doğrudan milletvekili olmak istedikleri yorumları da dikkat çekicidir. Bu yorumun ikinci kısmının göreceli olarak doğru olabileceği düşünülse bile, kadınların birbirini engellediği yorumunun büyük olasılıkla karşılaşılan tekil örnekleri kolay yoldan genelleme tutumu ile örtüştüğü düşünülmektedir.

Kadınların siyasal yaşama “teşkilatlardan başlaması” önermesi özü itibarıyla doğru bir yaklaşımdır. Ancak bunu destekleyecek toplumsal ve partiler özelinde kolaylaştırıcı düşünsel, kurumsal yapılanmalara gereksinim olduğu da gözden kaçırılmamalıdır.

Kadınların siyasal yaşamda yeterince temsil edilememesinin sorumluluğunu da neredeyse kadınlara yükleyen veya kadının siyasetteki rolünü toplumsal-geleneksel cinsiyet rolleri ile örtüştüren yaklaşımlarda söz konusudur. Bu yaklaşımın en somut örnekleri diğer partilerde de büyük ölçüde görülmektedir. Örneğin kabine de kadınlara verilen tek Bakanlık çok uzun süredir kadın, aile ve çocuktan sorumlu Bakanlıklardır. TBMM’de kadın milletvekillerine genellikle parti adına yapılacak konuşmalarda bu konularda görev verildiği dikkat çekmektedir. Görüşülen kadın MYK Üyesi de buna

vurgu yapmıştır. Aynı yönetici; kadın temsilciler için başarı çitasının çok yukarıda tutulduğunu, buna karşın başarısız olan çok sayıdaki erkek üzerinden genellemeler yapılmadığını da vurgulamıştır. Parti programında kendini “merkez”de konumladığını belirten MHP’nin yöneticilerinin kadınların siyasal yaşamda daha çok bulunmasına büyük ölçüde programları ile uyumlu bir biçimde “özel, destekleyici önlemler” yerine, çalışarak, erkeklerle, eşit koşullarda yarışarak gelmeleri doğrultusunda baktıkları ifade edilebilir.

MHP MYK üyelerinin bir kısmınca vurgulanan bir başka dikkat çekici tanımlama, Türk kültüründe kadının yerinin gerçekte erkeklerin gerisinde olmadığı, dinin yanlış yorumlarının öne çıkartılarak, süreç içinde kadının toplumsal hayattan, ev içi konuma itildiğidir. Merkez sağda yer alan bir parti için bu vurgu dikkat çekicidir. Bu yorumun hemen sonrasında Cumhuriyetin kadınlarımızı toplumsal yaşama güçlü bir biçimde katmaya başladığı da ifade edilmiştir. Türkiye’de kadınların siyasal ve toplumsal yaşama katılımını geliştirmek açısından bu yaklaşım çok önemlidir ve yakın tarihimize bakarak merkez sağ bir partinin yöneticilerince vurgulanıyor olması önemini daha da arttırmaktadır.

3.3.3.CHP ve MHP MYK Üyelerinin Görüşlerine İlişkin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme

Her iki partiden MYK üyelerinin görüşlerinde ortaklaşan noktalar bulunmaktadır. Bunların başında, kadınların parti organlarında ve yerel-merkezi seçimle gelinilen görevlerde daha yoğun ve aktif olarak temsil edilmelerine ilişkin olumsuz bir tutum görülmemektedir.

Kadınların, partiye ve çalışmalarına güç kattığı, katacağı ve kadınların, kadın seçmenlere ve siyasetin alışıldık mekanlarında sıkça görülmeyen yeni seçmenlere daha kolay ulaşabildiği net bir biçimde ifade edilmektedir. Partilerde kadın kollarının varlığına ilişkin olumsuz bir tutum görülmemektedir. Kadın kollarının kadınların siyasal yaşama katılımını olumlu etkilediği de düşünülmektedir.

Kadına yönelik tanımlanmış toplumsal cinsiyet rolleri içinde; “annelik ve çocuğun bakım sorumluluğu”, ev içi ortak yaşamın gereği olan “günlük işler” ve siyasetin sürdürülüş biçiminden kaynaklı “seyahatler”, “uzun süreli çalışmalar”, “günün geç saatlerine sarkan ve dolaylı olarak ev içi erkek egemen ve çevresel toplumsal baskılar” engelleyici unsurlar olarak sıralanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet bağlamında ortada olan sorunların aşılabilmesi için yeterince somut ve eleştirel bir bakış her iki partide de yeterince görülmemektedir. Bir başka anlatımla sorunların saptanmasında ortaklık, çözüm için eleştirel ve somut yaklaşımda çekingenlik görülmektedir. Bu bir anlamda çözümü daha uzun evreye yayan ve kısmen de kanıksayan bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Kadınların, Türkiye’de ve pek çok Ülkede sadece siyasal katılımının değil, toplumda farklı etkinlik alanlarında da – iş, eğitim gibi- yeterince istenen düzeyde temsil edilemediği de ortak vurgular arasındadır. Türkiye’de siyasetin günlük yaşamda kullandığı araçlar da dikkate alınarak, kadınların bağımsız, ekonomik gücünün olmayışı ya da yetersizliği de engelleyici faktörler arasında ifade edilmektedir.

CHP’li üyeler kadın kotasını olumlu bir faktör olarak ve partileri için sevinilecek bir nokta olarak vurgulamaktadır. Yakın tarihli seçimlerde, CHP’nin seçilme olasılığı yüksek yerlere ve sembolik olarak üç büyük kentin ilk sıralarına kadın adayları koyması dikkat çekicidir. Milletvekili seçimlerinde “olumlu” olarak görülebilecek bu uygulamanın yerel yönetimlerde aynı oranda olmadığı, daha da ötesi parti kurullarına yapılan bir seçimde, kamuoyunda kadın kotası olarak bilinen kontenjan uygulamasından “partiye başka bir düşünsel alandan transfer edilen erkek üyenin” yararlandırıldığı da unutulmamalıdır.

CHP ‘de %33’lük kadın kotasının olumlu olarak değerlendirilmesi olanaklı iken, MHP’de farklı bir yaklaşım görülmektedir. MHP’liler kota uygulamasını reddetmektedirler. Bunun yerine partinin her kademesinde kadınların daha çok liyakatlerine göre yer almaları gerektiğini söylemektedirler. Bu yaklaşımın kadınları siyasette daha güçlü kılacağı ifade edilmektedir. Bu çerçevenin hemen ertesinde ise;

”kadınların milletvekili olmak isteği” dışında yeterince katılımcı olmadığı ve zaman zaman kadınların siyasette birbirlerini engellediği ileri sürölmektedir.

Çalışmamız içinde daha önceden de verildiği gibi; Ülke genelinde toplam kadın belediye başkanlarının oranı yaklaşık olarak yüzde 0,6’dır. İl genel meclisi üyelerinin oranlarına bakıldığında ise bunun yüzde 1,4, belediye meclis üyelerinin ise yüzde 1,6 oranında olduğu görölmektedir. TBMM’de göreceli olarak bir artış görölmekle birlikte yeterli değildir. Üniversiteler, sağlık ve adalet sektöründe kadınların oranı erkeklere yaklaşmaktadır. Kadınların eğitim, iş ve diğer alanlardaki sorunları ve toplumsal cinsiyet rolleri içinde tanımlanan engelleyici tutum ve değerlerin de dikkate alınmasıyla “kadınların liyakat esasına dayanarak ve teşkilatlardan başlayarak yükselmesi” yaklaşımı daha da sorunlu hale gelmektedir. Her iki parti için kota ve katılımı değerlendirebilmek açasından yeterli verilere ulaşılamamasına karşın, partilerin il ve ilçe yönetimlerinde ve kadın kolları dışındaki tüm örgütsel yapılarında kadın temsili çoğu kez yok denecek noktadadır.

Her iki partinin iktidarda olduğu yerel yönetimler vardır. CHP MYK üyelerinden bazıları iktidarda oldukları yerel yönetimlerde kadınlara yönelik toplum merkezi, kreş vb hizmetlere vurgu yapmıştır. Bu hizmetler kadınların toplumsal yaşama katılımını olumlu yönde etkileyecek hizmetlerdir. Ancak bu hizmetler genel olarak partinin yaygın bir program ve uygulamasından çok yerel yöneticinin inisiyatifine bağlı görünmektedir. Örneğin aynı kentte, benzer sosyo-ekonomik yapıda yurttaşların yaşadığı farklı belediyelerde aynı uygulamalar görölmemektedir. MHP yöneticileri ise böyle bir uygulamaya vurgu yapmamışlardır.

4. SONUÇ

Bu çalışmanın ana konusu; Türkiye’de kadınların kurumsal siyasete katılımına CHP ve MHP üst düzey yöneticilerinin bakış açılarının belirlenmesidir. Çalışmada iki partinin üst düzey yöneticilerinin; partilerin kadın kollarının varlığı ve işlevlerine, kadınların siyasette yeterince yer alamamasına, kadın kotası uygulamasına, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan engellere bakış açıları ile bu sorunlara ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya başlarken, TBMM’de grubu bulunan dört siyasal partiye de ulaşılmaya çalışılmış ancak olumlu yanıt alınabilen CHP ve MHP’nin üst düzey yöneticileri ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Her iki partinin MYK üyeleriyle yüz yüze görüşmeler yapılmış ve görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Her iki partiden 5’er olmak üzere 10 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada görüşmelerin dışında her iki partinin program/bildirge gibi yazılı belgelerinde de kadın konusuna yaklaşımları da incelenmiştir. CHP’nin program ve bildirgelerinde kadın konusu ayrı bir başlık altında ve ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. CHP kadın sorununu “ bir demokrasi, insan hakları ve eğitim sorunudur” diye özetlenebilecek bir yaklaşımla ele almaktadır.

Bu çerçevede; fırsat eşitliği, kadın kotası uygulaması, pozitif ayrımcılık ve ulusal-uluslararası belgelerde yer alanların uygulanmaya geçirilmesi vurgusu dikkat çekmektedir. Buna;kamu yönetiminde ve siyasette, karar verme mekanizmalarında kadın oranının yükseltilmesi, kadın adayların yerel ve genel seçimlerde adaylıklarının özendirilmesi ve kadın istihdamının geliştirilmesi, kreşlerin yaygınlaştırılması gibi önermelerde eklenmektedir. CHP tüzüğünde kadınların siyasette daha etkin olmasına yönelik %33’lük zorunlu kadın kotasına yer verilmiştir.

MHP’nin program ve bildirgelerinde ise; kadın konusu ayrı bir başlık altında değil, Aile, Çocuk ve Kadın başlığı altında kısaca yer almaktadır. Bu başlıklar da çalışmamızla ilgili olarak; kadınların eğitim düzeylerinin yükseltilmesi, iş yaşamında ve karar verme mekanizmalarında konularının güçlendirileceği vurgulanmaktadır. Kadınlara karşı uygulanan her türlü fiili ve hukuki ayrımcılığa son verileceği saptaması

da dikkat çekicidir. MHP programında kadınların siyasette daha etkin olmasına yönelik özel/somut bir önermeye yer verilmemiştir.

CHP ve MHP üst düzey yöneticilerinin yaklaşımlarında örtüşen sonuçlara göre; Kadınların siyasete daha çok ve yoğun katılımı beklenen ve istendik bir durum olarak belirtilmektedir. Söylem bazında daha çok kadın temsilci, kadın yönetici, başkan gibi pozisyonlar için olumsuz bir görüş belirtilmemiştir.

Her iki partinin yöneticileri de siyasette ve toplumsal yaşamın diğer alanlarında kadınların sayısını yetersiz görmektedir. Partilerin kadın kollarının varlığı olumlu olarak görülmektedir. Kadın kollarının hem kadın siyasetçilerin yetişmesi, hem de parti çalışmalarına güç katacağı vurgulanmaktadır. Özellikle ev çalışmalarında ve kadın seçmenlere ulaşılmasında kadın kollarının katkısının önemine dikkat çekilmektedir.

Kadın kollarının kadınların siyasal yaşama katılımını olumlu etkilediği de düşünülmektedir. Kadınların, partiye ve çalışmalarına güç kattığı, katacağı ve kadınların, kadın seçmenlere ve siyasetin alışıldık mekanlarında sıkça görülmeyen yeni seçmenlere daha kolay ulaşabildiği net bir biçimde ifade edilmektedir. İlkesel olarak “kendi yakını kadınların” siyasette doğrudan yer almasına yönelik olumsuz bir görüş belirtilmemiştir. Buna karşın, görüşülenlerin aktif siyasette doğrudan yer alan eş veya kız çocuğuna da rastlanılmamıştır.

Kadınların siyasette yeterince yer alamamasına ilişkin olarak en çok yinelenen görüşlerde; “kadının annelik ve çocuğun bakım sorumluluğu”, “ev içi ortak yaşamın gereği olan “günlük işler” ve siyasetin sürdürülüş biçiminden kaynaklı “seyahatler”, “uzun süreli çalışmalar”, “günün geç saatlerine sarkan ve dolaylı olarak ev içi erkek egemen ve çevresel toplumsal baskılar” engelleyici unsurlar olarak sıralanmaktadır. Kültürel olarak kadına bakış açısından, ataerkil yapıdan ve toplumsal cinsiyet algısından kaynaklanan sorunlar sıklıkla ifade edilmektedir.

Kadınlar için evli ve çocuklu olmanın siyasete kadınların katılımını güçleştirdiği kabul edilmektedir. Toplumsal cinsiyet bağlamında ortada olan sorunların aşılabilmesi

için yeterince somut ve eleştirel bir bakış her iki partide de yeterince görülmemektedir. Bir başka anlatımla sorunların saptanmasında ortaklık, çözüm için eleştirel ve somut yaklaşıma yeterince yansımamaktadır.

Kadınların, siyasal katılımın yanı sıra yaşamın iş, eğitim gibi farklı alanlarında da istenen düzeyde temsil edilemediği de ortak vurgular arasındadır. Türkiye’de siyasetin günlük yaşamda kullandığı araçlar da dikkate alınarak, kadınların bağımsız, ekonomik gücünün olmayışı ya da yetersizliği de engelleyici faktörler arasında ifade edilmektedir.

Karar alma süreçlerinde yeterince kadın temsilci bulunmamasının, çıkan yasa ve uygulamalarda, özellikle parlamentoda sorun yaratmadığı, bunun komisyonlar ve benzeri çözümlerle aşılabildiği belirtilmektedir. Her iki partide de kadınların siyasete katılımının önemini aktarırken “başarılı kadın siyasetçiler” üzerinden örnekler vermeleri dikkat çekici bulgular arasındadır. Erkek siyasetçiler için olumlu veya olumsuz örnekler dile gelmezken, kadın siyasetçiler için “destekler nitelikli görünse de” bu argüman dikkat çekicidir. Her iki partinin yöneticileri de Cumhuriyetin kazanımlarının kadınlar için önemine vurgu yapmışlardır.

CHP ve MHP üst düzey yöneticilerinin yaklaşımlarındaki farklılıklara baktığımızda; Sorunları belirlemede küçük ayrıntılar dışında pek çok ortak yaklaşım bulunmasına karşın, çözüm konusunda farklılıklar dikkati çekmektedir. Bunların başında CHP’nin “kadın sorunlarını” ayrı bir başlık altında ele almasına karşın, MHP’nin yaklaşımında kadını cinsiyet temelli ayırtırmak yerine daha çok aile içinde ele alma yaklaşımı görülmektedir.

CHP’li üyelere daha çok demokrasi, insan hakları ve kadın hakları vurguları öne çıkmaktadır. Partilerin her kademesinde kadınların katılımının istenen düzeyde olmamasına vurgu yapılmaktadır. Çözüm önerisi ise farklılaşmaktadır.

CHP’li üyelerin tümü partilerinde uygulanan kadın kotasına atıfta bulunmaktadır. Partilerinin %33 Cinsiyet kotası uygulamasının, kadınların siyasete katılımını artıracığını vurgulamaktadırlar. MHP’li üst düzey yöneticiler ise kota

uygulamasına karşı çıkmaktadırlar. Bunun yerine kadınlarında erkeklerle birlikte yarışarak siyasette yer edinmeleri gerekliliğini, teşkilatların her kademesinde çalışıldığı takdirde parti içinde kadınların yükselmesinin önünde bir engel olmadığı görüşü temel olarak belirtilmektedir.

MHP MYK üyelerinin kadınların siyasetteki konumuna bakışlarında iki temel öge öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki pragmatist bir yaklaşımla ve sıklıkla ifade edilen “kadınlarla daha çok eve girebiliriz, evlerde yeni insanlara kadınlarla ulaşabiliriz” düşüncesidir. Bunu bütünleyen ikinci bir temel vurgu ise “kadınlar için pozitif ayrımcılık anlamına gelecek kota ve benzeri uygulamalara” karşı çıkılmasıdır.

MHP’li yöneticiler; “partilerinde her insanın eşit olduğunu, liyakat ve tabandan başlayarak çalışıldığı takdirde, kadınlarında siyasette daha çok temsil edilebileceğini, etkin olacaklarını” savlamaktadırlar. MHP’li yöneticiler, kadınların siyasete katılmasının önündeki engelleri vurgulamakta, ancak çözüm için pozitif ayrımcılık önermelerini reddetmektedirler

Partideki kadın kolları ve kadınlardan siyasetteki beklentide ortak olarak belirtilen görüş; “kadınların evlere daha rahat girebilecekleri” ve “kadın seçmenlere ulaşabilir” olduklarıdır. Bu görüşle bağlantılı olarak, bir yandan da kadınların siyasete yeterince ilgi göstermedikleri ve il-ilçe yönetimleri (teşkilatlar) ile yerel yönetim seçimlerinde aday olmadıkları sıklıkla vurgulanmıştır.

MHP yöneticilerinin kadınların siyasal yaşamda daha çok bulunmasına büyük ölçüde programları ile uyumlu bir biçimde “özel, destekleyici önlemler” yerine, çalışarak, erkeklerle, eşit koşullarda yarışarak gelmeleri doğrultusunda baktıkları ifade edilebilir. MHP’liler içinde kadınların milletvekili olmak isteği dışında siyasette yeterince katılımcı olmadığı ve zaman zaman siyasette birbirlerini engellediği düşüncesi de belirtilmiştir.

MHP’li yöneticiler kadınların toplumsal yaşama daha aktif katılabilmesi için yasaların yeterli olduğu görüşündedirler. TBMM’de ve genel olarak karar alma sürecinde daha çok kadın olması olgusuna ilişkin olumsuz bir yaklaşım belirtilmemekle

birlikte, bu eksikliğin ek bir sorun yaratmadığı görüşü yaygındır. Kadınlar daha az sayıda temsil edildiği için” yasalarda ve kadınlara ilişkin düzenlemelerde onların aleyhine olacak bir yaklaşım söz konusu değildir “ denilmektedir.

MHP’li yöneticiler özel olarak Türk kültüründe kadının yerinin gerçekte erkeklerin gerisinde olmadığı, dinin yanlış yorumlarının öne çıkartılarak, süreç içinde kadının toplumsal hayattan, ev içi konuma itildiğini vurgulamışlardır. CHP MYK üyelerinden bazıları iktidarda oldukları yerel yönetimlerde kadınlara yönelik toplum merkezi, kreş vb uygulamalarının kadınların toplumsal ve siyasal yaşama katılımını olumlu yönde etkileyecek hizmetler olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmanın temel bulguları, kuramsal çerçevede belirtilen sorunlar ve yaklaşımlarla örtüşmektedir. Tarihsel olarak uzun bir sürece yayılan ve sürmekte olan kadın hakları ve kadınların toplumsal yaşamın her alanında eşit ve etkin olması uğraşısında önemli yol alındığı görülmektedir. Her ikisi de merkezi yönetim açısından muhalefette olan iki partinin de üst düzey yöneticileri en azından söylem düzeyinde kadınların siyasete ve toplumsal yaşama katılımına olumlu olarak yaklaşmaktadırlar. Söylemlerin parti içi demokrasi, yerel iktidarlar ve merkezi yönetime talip olma süreçlerinde sorunlar belirtilmesine ve olmasına karşın, yaklaşımların olumlu bir sürece evrileceği düşünülmekte ve beklenilmektedir.

KAYNAKÇA

- Andaç. Madran H. (2012), Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Sena Ofset Matbaacılık, 1. Baskı, Eylül, İstanbul.
- Arnhart, L. (2008), Platondan Rawls'a Siyasi Düşünce Tarihi, Çeviren: Bayram, A. K., Adres Yayınları.
- Berktaş, F. (2002) Doğu ile batının birleştiği yer: kadın imgesinin kurgulanışı (Editör Uygur Kocabaşoğlu, Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce Modernleşme ve Batıcılık cilt 3, İstanbul İletişim Yayıncılık (275-285)
- Bora, A. (2014), Kadınların Sınıfı, Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası, İletişim Yayınları, 6. Baskı, İstanbul.
- Candemir, A. <http://www.aykancandemir.com/yayinlar/aydinlanma.pdf>, Erişim Tarihi: 16.11.2014.
- Çayır, K. ve Ceyhan, M. A. (2012), Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Sena Ofset Matbaacılık, 1. Baskı, Eylül, İstanbul.
- Coşkun, E. (2013), Türkiye'de kamusal bir özne olarak kadının siyasetteki görünürlüğü (Görünmezliği) Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Konya
- Çınar, A. (2013) Kültürel ve Dini Algıda Toplumsal Cinsiyet Ankara, Sentez Yayın ve Dağıtım
- Demirbilek, S. (2007), Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açından İncelenmesi, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar 2007 Cilt: 44 Sayı:511.

Demren, Ç.(2001), Erklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri, T.C.Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü, Yüksek Lisans Tezi.

Erkan, N.E. (2006), Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden “Kentsel Eşitsizlik”, T.C. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim

Görgülü, Ü. (2014) Kadın ve Siyaset, İstanbul İz Yayıncılık

Hacimirzaoğlu, A ve Özkan D. (1998), 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Bilanço 98 Yayın dizisi, Editör: Ayşe B. Hacimirzaoğlu, İstanbul.

Işık, S. (2013), Sosyal Demokrasi, Kadın-Erkek Eşitsizliği, Sosyal Demokrat Dergi, <http://www.sosyaldemokratdergi.org/2013/09/seniye-nazik-isik-sosyal-demokrasi-ve-kadin-erkek-esitligi/> Erişim Tarihi: 08.12.2014.

Kırkpınar, L. (2001) Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın, Ankara T.C. Kültür Bakanlığı

Korkut, Ş. (2005), Farabi’nin Siyaset Felsefesinin Temel Problemleri ve Kökenleri, T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (İslam Felsefesi) Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Özkazanç, A. (2013), Bilim ve Toplumsal Cinsiyetkasaum.ankara.edu.tr/files/2013/.../Alevhbilimvetoplumsal_12.docx Erişim tarihi: 01.01.2015.

Sancar, S. (2014), Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti, Erkekler Devlet, Kadınlar İle Kurar, İletişim Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.

Şahin, F. Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri Ve Üye Profilleri Uzmanlık Tezi, KSGM, 2011, Ankara Çadır, Kadının Siyasal Yaşama Katılımında Siyasi Parti Kadın Kollarının Rolü

(TBMM’de Grubu Bulunan Siyasi Partiler Bağlamında Ankara İli Örneği),
Uzmanlık Tezi, KSGM, Yıl 2011, Ankara

Tekeli, Ş. (1993) 1980'ler Türkiye'sinde Kadınlar İstanbul, İletişim Yayınları

Tekeli, Ş. (1982) Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat İstanbul

Tümer, Günay " İslam'da Kadın " Kastamonu'da ilk kadın mitinginin 75. yıl dönümü
uluslararası sempozyumu (Kastamonu, 10-11 Aralık 1994) Atatürk Araştırma
Merkezi Yayını, Ankara 1994

Terzioğlu, Z. (2010), Türk Kadını Siyaset Sahnesinde 1930-1935, Giza Yayınları, 1.
Baskı, İstanbul.

Topgül, S. (2011), Çalışma Yaşamında Cinsiyet Eşitsizlikleri ve Eşitsizlikleri
Gidermeye Yönelik Ulusal ve Uluslararası Mevzuat, Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim
Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir

Türk, P. (2010) Kadın ve siyaset ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma "
Bursa'da AKP ve CHP kadın kolları, Yüksek Lisans Tezi Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskişehir

TÜSEV Yayınları, Mart 2011 No: 51,syf 18" Türkiye’de Sivil Toplum: bir dönüm
noktası Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu II

Üşür, S. S., Tan, M., Ecevit, Y., Acuner, S., (2008), Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet
Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri, TÜSİAD Yayınları, Yayın
No: 468.

Vural, B. (2010), Platon ve Farabi’nin Siyaset Felsefelerinde İdeal Yönetim, Kırıkkale
Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek
Lisans Tezi, Kırıkkale.

Yaraman, A. (1999) Bir demokrasi tartışması, Türkiye'de kadınların siyasal temsili (1935-1999) İstanbul: Bağlam Yayıncılık

Yılmaz, M. (2005), Platon ve Farabi'nin Ütopik Devlet Anlayışlarının Karşılaştırılması, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.

Zihnioğlu, Y. (2003) kadınsız inkılap, İstanbul: Metis Yayınları

TuskanAlishbah A., (2012), Toplumsal Cinsiyet, Toplumda Kadına Bıçılan Roller ve Çözümleri, TTB Dergisi, Sayı:99, s.445-450, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-99-1179> Erişim Tarihi: 30.12.2014.

Türk KBirliği,Eğitim,http://www.turkkadınlarbirliği.org/index.php?p=genel_icerik&content=egitim Erişim Tarihi: 02.01.2015.

GATA, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Toplumsal Cinsiyet, http://www.gata.edu.tr/ureme_sagligi/toplumsal_cinsiyet.htmErişim Tarihi: 30.12.2014.

TBMM, 1924 Anayasası: <http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm> Erişim Tarihi: 07.12.2014.

TDK, Ataerkil Tanımı: tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 06.12.2014

KAGİDER ve TÜSİAD (Türkiye Kadın Girişimciler Derneği ve Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği), (2008), Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri, "Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset" Raporunun Güncellenmesi, Yayın No. TÜSİAD-T/2008-07/468, İstanbul

KADER (Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği), (2011), KONDA Siyasette Kadın Temsili Araştırması, Mart 2011 Raporu.

KEİG (Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi Platformu), (2012), Genelgenin Ardından İstihdamda Kadın Durumu Araştırması, 2012 Raporu.

KEİG (Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi Platformu), (2013), Türkiye’de Kadın emeği ve İstihdamına Yönelik Politikalar Araştırması, 2013 Raporu.

KEİG (Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi Platformu), (2014), Kadın İstihdamında Eğretilişme Eğilimleri ve Atipik İstihdam Gündemi 2014 Araştırma Raporu.

T.C. Başbakanlık, (2010), Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliği

KEDV, Programlar, <http://www.kedv.org.tr/programlar/> Erişim Tarihi: 02.01.2015.

UNDP, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye, (2011), 2011 İnsani Gelişme Raporu açıklandı, Türkiye İnsani Gelişme Endeksi değerini artırdı <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/presscenter/pressreleases/2011/1/02/2011-human-development-report-announced-turkey-increased-human-development-index/> Erişim Tarihi: 02.01.2015.

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, (2012), Milletvekili Genel Seçimleri, 1923-2011, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü/Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008–2013 Ankara

Siyasi Partiler KanunuYayımlandığı/ R. Gazete : Tarih : 24/4/1983 Sayı :

18027Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 22 Sayfa : 290

Altıparmak, Cüneyd Demokrasilerde Aday Belirleme Yöntemleri TBB Dergisi, Sayı 76, 2008, Ankara

- Arslan, H. (2013), John Locke'un Siyaset Felsefesinin Temelleri Üzerine Bir Deneme, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 17, ss. 181-204.
- Aslan, S. ve Yılmaz, A. (2001), Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 93-108.
- Altındal, Y. (2009), Erkeksi Siyasetin "Erk"siz Dublörleri, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 21, Haziran, ss. 351-367
- Bilgin, V. (2008), On Birinci Yüzyılda Siyasal Gerçeklik ve İslam Siyaset Düşüncesine Etkisi, Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 2, ss. 729-746.
- Çağlar, N. (2011), Kadının Siyasal yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları, Süleyman Demirel Üniversitesi, Vizyoner Dergisi, 3(2), ss.56-79.
- Kışlalı, A. T. (1984), Eski Yunanda Demokrasi ve Demokratik Düşünce, Amme İdare Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 1, ss. 63-78.
- Köse, H. M. (2009), İslam Siyaset Düşüncesini Yeniden Okumak: Eleştirel Bir Giriş, Disiplinler Arası Çalışmalar Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 27, ss. 1-19.
- Külekcı, C. ve Canbay, T. (2012), Kadına Haklarının Kazandırılmasıyla Birlikte Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme, Meslek Yüksekokulları Elektronik Dergisi, Mayıs, ss. 32-48.
- Menteşe, S. (2014), Siyasette Kadının Yeri ve Önemine İlişkin Bir Araştırma: Tunceli İl Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 1, ss. 83-113.
- Ortaylı, İ. (2002) Osmanlı Toplumunda Aile, İstanbul Pan Yayıncılık
- Örücü, E., Kılıç, R. ve Kılıç, T. (2007), Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği, Yönetim ve Ekonomisi Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 2, ss. 117-135.

- Özçatal, E. Ö. (2011), Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, ss. 21-39.
- Ökten, Ş. (2009), Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,2(8), 302-312.
- Öztürk, Z. Z. (2012), Uluslararası Siyasette ve Karar Alma Mekanizmalarında Kadın, Ege Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, Ocak, ss. 85-106.
- Tütüncü, K. (2013), Aydınlanma Eleştirisinden Yeni Bir Siyasete Doğru: AlasdairMacintyre ve Richard Rorty'yi Birlikte Düşünmek, Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 16, Sonbahar, ss. 175-192
- Yeşilorman, M. (2001), Toplumsal Eşitlikte Kör Nokta: Kadın Eşitsizliğine Genel Bir Bakış, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 2, ss. 269-280.
- Yılmaz, N. (2014), Antik Yunan Dönemi Karşılaştırmalı Siyaset Biliminde Siyasal Sistem Sınıflandırmalarına Genel Bir Bakış, Doğu Üniversitesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, ss. 123-138.
- Zeytinoğlu, E. (2010), Ayrımcılık Yasağına Genel Bir Bakış, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 9, Sayı 18, Güz 2010, ss.115 – 134.

EKLER**EK-1.YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU**

1 -Sizce partilerin neden kadın kolları var? Sizce kadın kolları kadının temsil sorununu çözmede yeterli midir?

2- Partinizin yönetim kadrosunda kadın sayısının az olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

3- Partinizin yerel ve genel seçimlerde kadın sayısının artması için yaptığı çalışmalar nelerdir? Çalışmaları kısaca anlatır mısınız? Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

4- Siyasete kadın katılımı ve sayısını yeterli buluyor musunuz?

5- Kadının evli ve çocuklu olması siyasete katılmasına engel midir? Neden ? Bu konuda neler yapılabilir.

6- Kadınların siyasete katılımında, erkeklere göre zorlukları var mıdır? Açıklar mısınız?

7- Toplumdaki statünüzün eşinizin/sevgilinizin statüsünden düşük olmasından rahatsız olur musunuz? Açıklar mısınız?

8- Eşiniz/sevgiliniz siyasetle uğraşıyor mu? Bu konudaki düşünceniz nelerdir?

9- Kızınız siyasetle uğraşıyor mu? Bu konudaki düşüncenizi açıkla mısınız ?

10- Sizce kadın kolları siyasette kadın sayısının artmasını sağladı mı? Açıklar mısınız?

11- Mecliste kadınlar için çıkarılan yasalara erkek egemen meclisin karar vermesine nasıl bakıyorsunuz?

12- Sizce kadınlar ev dışında ücretli bir işte çalışmalı mıdır?

- 13-Sizce Siyaset dünyasının erkek egemen olmasının nedenleri nelerdir?
- 14- Kadın erkek eşitliğine inanıyor musunuz? Kısaca açıkla mısınız?
- 15- Kadınların siyasete katılımının erkekler tarafından engellendiği düşünölmektedir? Sizin düşünöceniz nedir?
- 16- Kadınların daha fazla hak elde etmek için yaptıkları faaliyetlere hiç destek verdiniz mi? Açıkla mısınız?
- 17- Sizce partinizin önemli organlarında kadın eksikliğinin nedeni nedir?
- 18- Sizce siyasette kadınlar ve erkekler fırsatlara erişimde eşit midir?
- 19- Siyasette cinsiyet eşitliğinin sağlanması sadece kadının sorunudur? Bu konuda erkeklerin düşünce değişimi ve erkeklerin katılımı gerekir mi? Ne düşünöyorsunuz?
- 20- Sizce aile sorumluluklarının kadın erkek arasında eşit paylaşımı, siyasette kadın sayısının etkiler mi ?
- 21- Mevcut siyasi parti yasaları ve genel yasalar siyasette kadın eşitliğinin sağlanması için yeterlidir? Açıklayabilir misiniz?
- 22-Partinizin kadın kotası var mı? Bu konudaki düşünöceniz nelerdir?
- 23-Kadına pozitif ayrımcılık kapsamında, partinizin genel başkanının kadın olması konusunda ne düşünörsünüz?
- 24-Sizce neden kadınlara sosyal konuları içeren bakanlıklar veriliyor?

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Sahibe Bahar ALBAN

Doğum Yeri ve Tarihi: 1970/IĞDIR

Öğrenim Durumu: Lisans

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	İktisat	Anadolu Üniversitesi	2011

İş Deneyimi: İş hayatıma kurucusu olduğum Alban Tanıtım Ltd. Şti de devam etmekteyim.

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl
Alban Tanıtım Ltd. Şti	Kurucu/Yönetici	1998

Yabancı Diller: İngilizce

Yayınlar:-

e-posta: bahar@albantanim.com.tr

Telefon: 0532642 4479

Turnitin Orijinallik Raporu
Tez Sahibe Bahar Alban tarafından
ÖDEV 2 (SBE TEZ 1) den

- 10-Mar-2016 16:28 EET' de işleme konu
- NUMARA: 643487644
- Kelime Sayısı: 16676

Benzerlik Endeksi
%17
Kaynağa göre Benzerlik
Internet Sources:
%16
Yayınlar: %3
Öğrenci Ödevleri:
%5

